

UNIVERZITA PALACKÉHO

V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**ZÁVISLOST NA STIMULAČNÍCH DROGÁCH
HISTORIE A SOUČASNÝ STAV VE MĚSTĚ NOVÝ JIČÍN
(PŘÍPADOVÁ STUDIE)**

Bakalářská práce

Olomouc 2013

Vedoucí práce:

Mgr. Michal Holář

Autor práce:

Beneš Jindřich

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Palackého univerzity v Olomouci a se zákonem č. 121/2000Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Palackého univerzitě v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci dne 2.dubna 2013

Beneš Jindřich

Poděkování:

Velmi děkuji panu Mgr. Michalu Holáňovi za vedení mé bakalářské práce, za přístup a poskytování odborných názorů. Chtěl bych také poděkovat své manželce Markétě a zbytku mé rodiny, bez níž by nebylo možno mého studia ani bakalářské práce.

Obsah

Úvod	1
1. Teoretická část	3
1.1 Návykové látky v historických souvislostech	3
1.2 Společnost a návykové látky	5
1.3 Drogy v české společnosti v 90. letech 20. století	7
1.4 Česká drogová scéna v období 1989 až 2013	10
2. Návykové látky	13
2.1 Kategorie drog	13
2.2 Rozdělení a stručná charakteristika	14
2.3 Stimulační drogy	15
3. Metamfetamin	16
3.1 Definice Metamfetaminu	16
3.2 Pervitin a jeho variace (Efedrin, Ephedra Sinica, Pseudoefedrin PSE)	18
3.3 Pervitin jako droga v Novojičínském regionu	22
4. Hodnotový systém uživatelů návykových látek	23
4.1 Hodnoty a návykové látky	23
4.2 Životní styl uživatelů návykových látek	24
5. Empirická část	26
5.1 Cíle výzkumu	26
5.2 Použité metody a jejich charakteristika	29
5.3 Demografická charakteristika města Nový Jičín	31
5.4 Analýza dat a interpretace výsledků	33
ZÁVĚR	46
RESUME	49
SUMMARY	50
POUŽITÉ ZDROJE	51

Úvod

Vyhledávání, užívání ale také i zneužívání drog se stalo jedním z vážných společenských problémů, který zasahuje do oblasti zdraví a sociálních vazeb. Ekonomických, výchovných i bezpečnostních složek života všech vrstev obyvatel. Negativně ovlivňuje základní životní hodnoty jednotlivců i skupin. Pro svou závažnost je zapotřebí řešit tento problém nejen teoreticky, ale i prakticky. Jak na centrálních úrovních států, tak i lokálně na úrovních krajů a obcí. Díky své osmnáctileté praxi, kdy pracuji jako strážník Městské policie Nový Jičín se dostanu během řešení pracovních úkolů v terénu k různým závažným životním situacím občanů v našem městě. Během výkonu svého povolání jsem dospěl k závěru, že problematika drog čím dál tím více ovlivňuje život všech obyvatel města a to bez rozdílu zda jsou v přímém styku s drogou či ne. Dostupnost určitých produktů jako je Cannabis Indica (díky tolik oblíbeným Groowshopům), Pervitin či taneční MDMA má vzrůstající tendenci. A to má za následek zvýšenou tendenci mládeže v oblasti zájmu o koupi a aplikaci, při vyplnění svého volného času.

Cílem bakalářské práce je zmapovat problematiku užívání stimulačních drog a důsledky užívání na území Města Nový Jičín. Charakterizovat vývoj a proměny tohoto problému na území města od roku 1989. Dostupnost surovin, možnosti výroby, distribuce a odborné znalosti výrobců, to vše nás vyvolává obavy a znepokojení. Diplomová práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola se zabývá historickou retrospektivou užívání drog ve světě, včetně jejich socio-kulturních vlivů. Dále potom českou drogovou scénou osmdesátých a devadesátých let minulého století. V druhé kapitole jsou zpracována teoretická východiska. Zde jsou vymezeny pojmy a definována závislost, drogy a stimulační drogy jako zvolená sub skupina. Dále se tato kapitola zabývá typologií drog a jejich stručnou charakteristikou. Ve třetí kapitole se již cíleně zabývám efedrinem obecně, jeho původním přírodním alkaloidem a následně i PSE, který je asi současným nejpálčivějším problémem. Čtvrtá kapitola pojednává o hodnotovém žebříčku a životním stylu komunity uživatelů a distributorů stimulačních drog. Pátá kapitola obsahuje výzkumné šetření, ve kterém analyzuji vývoj této problematiky na území našeho města ve vymezeném časovém rozmezí. Pro výzkumné šetření bylo využito kvalitativního přístupu, v jehož rámci jsme použili kombinaci výzkumných technik (např. obsahová analýza, pozorování). V šetření čerpám také z vlastních zkušeností a zkušeností pracovního týmu, jehož jsem členem. Dále potom výpovědi kolegů a zaměstnanců odborů města

pracujících s problematikou sociálně slabých jedinců a rodin, záznamů policie ČR, Probační a mediační služby ČR, Výchovného ústavu Nový Jičín. Dále Renarkon o.p.s. (Streetwork) terénní program na Novojičínsku.

1. Teoretická část

1.1 Návykové látky v historických souvislostech

Z dostupných pramenů a z archeologických dokladů můžeme usuzovat, že již od pradávna lidé využívali různé drogy kvůli jejich tlumícím účinkům nebo naopak vzhledem k jejich stimulační povaze. Prvotní funkce drogy byla léčivá, později ji lidé začali užívat pro její opojné účinky. Prvotní testování účinku rostlin na člověka je přisuzováno většinou šamanům. Šamanské aplikování těchto psychotropních rostlin se ve velkém rozvinulo především v Jižní Americe, přestože je těchto rostlin dostatek i ve zbytku světa. (*Vitebsky 1996, str.184*)

Dostupné prameny uvádí, že na stimulant obsažený v listu koky přišli v Jižní Americe zřejmě již před 5000 lety, přičemž první zprávy o něm do Evropy došly kolem roku 1500. Koka byla oblíbena především pro její posilovací účinky během náročného pohybu ve vysokých horských oblastech již předkolumbovskými civilizacemi, zvláště národem Inků. Syntetická příprava této Kokainu je známa od roku 1912 a umožnila tak její rozšíření do celého světa. Pro mnohé Jihoameričany hraje dodnes koka stejně zásadní roli jako káva a čaj ve zbytku světa. (*Vitebsky 1996, str.184*)

Z oblasti Střední Ameriky je pro změnu znám pro změnu houbový kult indiánů, žijící v jisté formě dodnes. Ten využíval účinků psylocinu a psylocybinu z hub lysohlávek (*Psilocybe*) je, které rostou v hojné míře i u nás. Dalším důkazem toho, že lidé znali účinky psychotropních rostlin dávno před našim letopočtem, je nalezení semen *Cannabis sativa* a to v souvislosti s archeologickými nálezy keramiky v Eisenbergu v Německu datovanými kolem roku 5500 př. n. l. Semena konopí byla též nalezena později v neolitických vykopávkách ve Švýcarsku, Rakousku a Rumunsku, které patří do období zemědělských před indogermánských kultur. V lékařství, je prvním dokladem o využívání konopí v tomto oboru herbář, který byl vydán v době 3000 let před našim letopočtem v Číně za vládnutí císaře Šen-Nunga. Historické prameny z období dračích císařů uvádějí v lidové medicíně zmínky o extrahování přírodního alkaloidu z *Ephedry*. V dynastickém Egyptě je také od 12. století př. n. l. datováno kouření konopné pryskyřice (hašiše), především za účelem meditace a vytvoření mystických vizí. (*Rätsch 1994, str.21*)

THC v této formě je tradičním produktem hojně užívaným od Maroka, přes celou severní afriku, až po Pákistán a Indii. Aktivní kouření hašiše v legendách arabské kultury zaznamenalo mnoho zdrojů, včetně arabských kronikářů jako byl Peršan Abú Šama

ze 13. století, z evropských cestovatelů šlo převážně o zdroje Benjamina z Tudely 1167, Burcharda ze Štrasburgu – vyslanec Friedricha Barbarossy, Florentského historika Giovanniho Villani, dále Denise Lebey de Batilly, nebo slavného Marca Pola. (*Hodgson, M.G.S. 2007, str.279*)

Legenda o poživačích hašiše. Asasínech, nizárijských ismá'ílitů a Starci z hor v podání jednoho z imánů Hasana íbn Sabbáh, obletěla celý svět. Mnoho autorů zmiňuje rajské zahrady pro fida'í (věrní či oddaní) v nizárijském Alamútu, pro které bylo kouření hašiše typické. (*Daftary, F. 2006, str.91*)

Už ve starodávné Mezopotámii, v době 8000–5000 př.n.l., znali tamní obyvatelé efekt šťávy máku setého. O dovozu máku z Palestiny do Egypta vypovídá zřejmě nejstarší zmínka z doby osmnácté dynastie ve starém Egyptě (1554 – 1305 př. n. l.). Zmiňuje se o výrobě božského léku proti bolesti – opia. Z roku 827 existuje první zmínka o seznámení střední Evropy s účinky máku. V roce 1479 potom byla vydána kniha *Thesaurus medicaminum*, kde se již píše o opiu získaném z máku jako o narkotiku a sedativu. Zlom však nastal nejspíš na začátku 19. století, kdy bylo započato izolování morfinu z opia. Tehdy se začalo datovat jeho zneužívání coby čistě návykové látky ke komerčním účelům. Velkou roli v rozmachu morfinu sehrálo používání morfia proti bolestem během americké občanské války a Německo – francouzské války (1870 – 1871) a také během 1. a 2. světové války. (*Urban 1973, str.67*)

Z katalogizovaných zeměpisných zdrojů by se dalo vyvodit následující historické zmapování preferovaných návykových látek, vzhledem k zeměpisnému pásmu. Africké kultury užívaly převážně zpracované Konopí a Durman. V Evropě šlo obvykle o Konopí, Lysohlávky, Rulík Zlomocný a Paličkovice Nachová. Asiáté zpracovávali převážně Konopí, Mák setý, Durman a Muchomůrky červené. Amerika již byla druhově bohatší. V jižní americe šlo o *Anadenanthera peregrina* (strom), *Brugmansia* spp. (stromy keře), *Banisteriopsis caapi* (pralesní liána). Dále o Koku a Durman. Prostřední ameriku (latino) jsou typické kaktusy a lysohlávky. Obzvláště pak *Lophophora williamsii*. Ta společně s Muchomůrkou červenou ovládla i severní Ameriku. (*Schultes, Hofman 1996, str.26-29*)

V přírodě je více halucinogenních rostlin než kolik jich zatím člověk objevil. Pouze 150 rostlinných druhů bylo z celkového počtu 150 000 000 používáno pro své halucinogenní vlastnosti. Ve světě je jen málo oblastí, kde by se nevyskytovala žádná halucinogenní rostlina využívaná domorodou kulturou. (*Schultes, Hofman 1996*)

Výlučně syntetického charakteru je amfetamin a jeho deriváty, jehož výroba začala ruku v ruce s rozvíjením farmaceutického průmyslu v průběhu 19. století. Dnes jsou nejrůznější opiáty a stimulanty vzhledem k jejich schopnostem naprosto dominantní na trhu s drogami ve všech vyspělých zemích, Schengenský prostor nevyjímaje.

1.2 Společnost a návykové látky

Z předchozího textu vyplývá, že historické zkušenosti s drogami má lidstvo opravdu velké a že různé kultury mají odlišný postoj a pojetí užívání drog jako omamných látek. Tyto postoje ovlivňují schopnosti, pro které byly jednotlivé drogy používány v různých historických etapách a společnostech.

Drogová závislost je dnes považována nejen jako problém, který se dotýká pouze jedince jeho psychického a somatického stavu, ale i jako problém celospolečenský. Není asi překvapením, že v celém souhrnu se má za to, že drogy společnost ovlivňují velmi negativně. Přístup k drogám v dnešním světě se podstatně liší od přístupu lidí k drogám v minulosti. Na rozdíl od dnešní doby, kdy je pro konzumaci drog většinou motivací odmítavý postoj ke společnosti, dříve byla spíše cestou k zařazení člověka do ní. V dnešní době tento přístup přetrvává zejména ve společnostech v jižní a střední Ameriky.

Naproti tomu některá, včetně těch největších náboženství, mají k drogám spíše odmítavý postoj a to v souvislosti s tím, jaký stav člověku droga přináší – tedy pocit slasti, což je pro tato náboženství neakceptovatelné, protože to považují za moment, kdy je osoba sváděna z cesty k dosažení ráje. Samozřejmě míra tolerance vůči drogám se náboženství od náboženství liší. Některá z nich k nim mají shovívavější postoj, některá vystavila drogám naopak absolutní zákaz, což je například islám, který zcela zakazuje i konzumaci alkoholu. Zde neplatí pozice vyvolených, drogy nesmí užívat nikdo. Co se týče případných trestů za porušení těchto pravidel, ty se liší podle dané praxe v určitém historickém období a často se mohou zdát očima dnešní doby příliš tvrdé. Tento nekompromisní přístup k drogám a často drastické tresty (včetně trestu smrti) můžeme pozorovat ještě dnes v některých zemích Asie. Zde se tyto sankce týkají i pouhého přechovávání drog. (*Ganeri 2001, str.9*)

S nástupem industriální civilizace přišla další výrazná změna v postoji k drogám a k pojetí jejich významu ve společnosti. Už je tolik nevnímá jen jako prostředek ke změně stavu vědomí a jako součást náboženských rituálů, ale staví se k nim více z praktického hlediska a hledá možnost jejich využití ve více oblastech, především potom v medicíně. Tam se velmi uplatňují například opiáty, které jsou využívány za účelem tlumení bolesti.

Zde je tedy aplikace těchto látek považována za oprávněnou, kterou společnost nejen že akceptuje, ale dokonce ji schvaluje. Pokud ale je droga přijímána jen pro něčí zábavu, či dokonce pro ovlivňování psychiky někoho druhého, přichází společnost se sankcemi nejen podle daného trestního práva, ale i z hlediska morálního. Tam se potom jedinec, který se prohřešku dopustil, setkává s opovržením ze strany společnosti a vyčlenění z ní. (*Escobado 1996, str.119*)

Drogy, které jsou považovány za méně nebezpečné, jsou společností a jejichmi zákony tolerovány a obvykle to znamená, že jsou legálně dostupné. I zde ovšem platí určitá omezení a dané podmínky. Například je to dosažení určitého věku, jistá lokalizace, atd. Dnešní doba je také specifická tím, jak rychle přichází nové a nové poznatky o drogách, což zapříčiňuje dynamika současné vědy. Dochází tak k přehodnocování názorů na různé drogy a vznikají velké diskuze o jejich využívání nebo o míře škodlivosti. Jako například jestli je alkohol škodlivější než THC.

Bohužel musím konstatovat, že zneužívání drog je v současnosti v takovém stavu, v jakém nebylo v žádném dosavadním historickém období. Dá se říci, že novým samozřejmě nelegální, hospodářským odvětvím se stala výroba drog. Trh s tímto zbožím pak dosahuje neskutečných částek a vznikají škody obrovských rozměrů. Proto také vznikají v dosud nevídané míře nejrůznější iniciativy k potlačení zneužívání drog. (*Escobado 1996, str.140*)

Dnes je nejpoužívanější trend ten, kdy se částečně legalizují drogy, jako je tomu i v České republice. Ty jsou potom jak státem, tak společností akceptovány nebo alespoň tolerovány. Jejich distribuce a výroba ale musí splňovat jisté zákonné podmínky, jako například, že kupující musí dosáhnout určitého věku.

Na druhé straně jsou zde drogy, které stát ani společnost netoleruje. Pokud jsou distribuovány nebo vyráběny jedná se o trestný čin, který je sankcionován, podle právního řádu dané země. (*Nožina 1997, str.277*)

Tento model omezené legalizace drog nemá za cíl snížit spotřebu drog, ale snaží se respektovat místní zvyky jejich používání a nedělat z většiny lidí zločince. Jedná se akceptování stavu věcí daného dějinami.

Ovšem ani jeden z postupů výše popsaných není všelékem při řešení drogové problematiky. Nemůžeme očekávat, že použitím jednoho z těchto modelů dokážeme kompletně potlačit užívání omamných látek. Ani jeden totiž nerespektuje drogovou problematiku jako komplexní záležitost a každý se věnuje pouze určitému hledisku. Těžko tedy potom může být použit jako univerzální řešení. (*Ganeri 2001*)

Znalost historie drog a jejich funkce ve společnosti nám dává možnost alespoň částečně odhadnout, jakým směrem se drogová problematika bude vyvíjet do budoucna. Kdybychom měli odhadovat na základě současného trendu, tak bychom jistě předpokládali stále větší integraci drog do společnosti a zřeknutí se jistých represivních opatření. Na cestě k legalizování některých drog, které v současnosti patří mezi netolerované nás bude čekat jistě řada divokých diskusí, které jsou běžnou, ale i důležitou součástí při řešení této problematiky. (*Ganeri 2001*)

1.3 Drogy v české společnosti v 90. letech 20. století

Nástup drogové scény v Československu před rokem 1989 je možné datovat na přelom 60. a 70. let minulého století. Drogová situace byla vcelku neměnná. Nejužívanějšími drogami byly jednak těkavé látky a léčiva, také však pervitin, braun (zastoupeny byly stimulační látky i opiáty) a marihuana. Drogy byly pěstovány a produkovány především podomácku, neexistoval klasický drogový trh na jedné straně s poptávkou, na druhé straně s nabídkou. Uživatelé se sdružovali ve skupinách, kde bylo zvykem poskytnout nějaké prostředky či služby potřebné k výrobě drog a poté si odnést část „varu“. K této situaci vedl na jedné straně zájem o braní drog v některých skupinách mládeže a na straně druhé téměř absolutní nedostatek pašovaných drog a faktická neexistence klasického drogového černého trhu. (*Presl 1995, str.66*)

Tento stav, který zde trval do konce 80. let 20. stol. byl způsoben především nezájmem o tehdejší nekonvertibilní československou měnu a s tím souvisejícím nezájmem o distribuci drog na naše území ze strany mezinárodních drogových gangů. Po roce 1989 u nás došlo k celkovému uvolnění poměrů. Byly otevřeny státní hranice, došlo k výrazným změnám v ekonomickém systému, liberalizaci společnosti, změnám hodnotového systému. To, společně s výhodnou polohou ve středu Evropy a s nedostatečnou legislativou, vedlo jednak k otevření nových drogových cest přes naše území, také však k tomu, že během pár let se Česká republika stala ze země tranzitní zemí cílovou. Významnou drogovou trasou, jejíž součástí tvořilo i Československo, byla balkánská heroinová trasa. Heroin pocházející z oblastí jihozápadní Asie putoval přes Československo do zemí západní Evropy. Na přelomu 80. a 90. let se množství heroínu pašovaného po této trase značně zvýšilo. Odhaduje se, že v letech 1992 a 1993 80 – 90 % heroínu zajištěného po celé Evropě bylo transportováno po balkánské trase. (*Grégr, Koukal 1995, str.21*)

Počátkem 90. let se heroin stává významnou součástí české drogové scény. Část prováženého heroinu se dostává k domácím uživatelům. Postupně vzniká typický trh se stranou nabídky a poptávky a dostupnost heroinu se velmi rychle zvyšuje. Heroin byl distribuován zejména cizinci, a to Balkánci a občany bývalého SSSR. V roce 1993 byla cena za gram heroinu kolem 3000 Kč. Tuto drogu si tedy mohli dovolit jen dobře vydělávající lidé. Zlom však přišel o rok později, kdy cena za gram heroinu klesla na třetinu. Tím se dostal heroin na cenovou úroveň pervitinu a oslovil mládež, která se doposud dostávala v menší míře k lehkým drogám, LSD či pervitinu. (*Presl 1995, str.68*)

Ve velkoměstech a městských aglomeracích vzniká otevřená drogová scéna se značným finančním obratem, hierarchií distributorů, konkurenčním bojem a pochopitelně s výraznou drogovou kriminalitou. (*Bém, Kalina, Radimecký 2003, str.34*)

Po roce 1989 se také velmi rozšířilo pěstování konopí a konzumace marihuany a hašiše. Konopí se u nás pěstovalo a kouřilo i před rokem 1989, ale šlo opět převážně o relativně uzavřené skupiny, bez většího dopadu na veřejnost. Značně se také zvýšila poptávka po pervitinu, jeho dostupnost a výroba. Uživatelé pervitinu postupně přecházejí od nitrožilní aplikace ke šňupání drogy. Tento způsob je sice méně rizikový, co se týče přenosu možné infekce, ale vznik závislosti a hlavně rozvoj toxické psychózy nikterak výrazně neovlivňuje. Mládeži je pervitin (označován piko) konzumován převážně na diskotékách a je vnímán jako rekreační aktivita. Cena za gram pervitinu je zhruba 1000 Kč. U nás vyrobený pervitin se stal populárním i v zahraničí (např. Německo, Itálie). Pervitin získal dokonce i slangové mezinárodní označení „čeko“.

Již v období 60. let se u nás objevovaly různé experimenty s halucinogenní drogou LSD. K rozšířenému užívání LSD došlo v letech 1990 – 1991, kdy se droga začala dovážet ze zemí západní Evropy, zejména z Holandska, a to ve formě papírových čtverečků se zaschlou kapkou roztoku a specifickým označením (tzv. tripy). Braní tripů souvisí s rozšířenou oblibou house music, klubů s tancem, celonočními parties atd. Jedná se o módní vlnu postihující celou Evropu, LSD zde souvisí s určitým životním stylem a postojem. (*Presl 1995, str.67*)

Dalším vývojem byla situace na české drogové scéně podobná ostatním evropským zemím. Na jedné straně se nezvyšuje a spíše klesá počet nejrizikovějších, nitrožilních, uživatelů drog – hlavně opiátů – a na straně druhé vzrůstá počet uživatelů marihuany a tzv. tanečních drog. (*Presl 2007, str.6*)

Mezi začínajícími uživateli heroinu a pervitinu se více než dříve objevují neinjekční formy aplikace (šňupání, kouření, inhalace z aluminiové fólie), uživatelé však obvykle

z úsporných důvodů přecházejí na injekční způsob aplikace. (Bém, Kalina, Radimecký 2003, str.34)

I přes rozšířený způsob nitrožilního užívání drog se nešíří mezi uživateli virus HIV, velmi často se však vyskytují infekční hepatitidy. Užívání kokainu se objevuje velice výjimečně. Devadesátá léta s sebou přinesla i některé pozitivní změny v oblasti drog a drogových závislostí. Svoji činnost zahajují různá nestátní zařízení orientující se na pomoc drogově závislým, vznikají strategie protidrogové politiky Vlády ČR. Česká republika začala usilovat o vyvážený přístup k řešení problému užívání drog, a to jak z hlediska represe, prevence, léčby i následné resocializace drogově závislých. Začíná také zavádění programů harm reduction (výměny jehel, vzdělávání uživatelů drog o rizicích, street programy, K-centra atd.) Do roku 2001 u nás vzniklo 65 nízkoprahových zařízení, která mimo jiné nabízí výměnu jehel, distribuuje prezervativy, zprostředkovává kontakt se zařízeními poskytujícími abstinенně orientovanou léčbu či poskytuje různé zdravotní a sociální služby pro drogově závislé. Zhruba 70 % z nich zřizují nestátní neziskové organizace. (ÚvČR 2002, str.9)

V roce 1995 a 1999 proběhla školní dotazníková šetření, díky kterým se měla zjistit míra přístupnosti drog pro mladé lidi. Šetření byla součástí mezinárodního výzkumu ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs – Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách). V České republice byly výsledky znepokojivé. Mezi šestnáctiletými respondenty bylo zjišťováno, kolik z nich alespoň jednou užilo nezákonnou drogu a jaké jsou změny po uplynulém čtyřletém období. Na prvním místě se umístilo užití konopných drog. Oproti roku 1995, kdy drogu alespoň jednou užilo 22 % respondentů, v roce 1999 uvedlo svoji osobní zkušenost s marihuanou nebo hašišem 35 %. Na dalších místech se umístilo inhalování těkavých rozpouštědel (1999 – 7,2 %), dále užívání halucinogenů (1995 – 2,4 %; 1999 – 5,4 %), stimulantů (1995 – 1,8 %; 1999 – 5,3 %), opiátů (1995 – 1,7 %; 1999 – 4,3 %), extáze (1995 – 0,2 %; 1999 – 3,4 %) a anabolik (1999 – 2,0%).

Šetřením v rámci výzkumu ESPAD byl zjišťován také výskyt opakovaného užívání drog (užití drogy častěji než 5x). V období od roku 1995 do roku 1999 vzrostl výskyt opakovaného užívání drog 2,5 – 3x. Nejvíce se zvýšil počet uživatelů marihuany nebo hašiše, a to z 6,4 % dotázaných na 16,2 %. U opiátů byl zaznamenán nárůst z 0,4 % na 0,8 % a u stimulantů z 0,2 % na 1,3 % z celkového počtu dotázaných. Z celkových výsledků je zřejmý nárůst užívání drog, který byl též zaznamenán ve většině sledovaných evropských zemí. (ÚvČR 2002, str.29-30)

1.4 Česká drogová scéna v období 1989 až 2013

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (NMS) spolu s Úřadem vlády ČR každoročně vydávají výroční zprávu o stavu ve věcech drog v České republice. Jak již bylo popsáno výše, od počátku 90. let. 20. stol. se rozšířil nelegální drogový trh, zvýšila se dostupnost nelegálních drog i míra jejich užívání. Celoživotní prevalence užívání nelegálních drog vzrostla mezi lety 1993 a 2002 více než trojnásobně. (viz. výroční zpráva ÚvČR 2003, str.18)

Nárůst zkušeností s nelegálními drogami nadále pokračoval i v následujících letech. V roce 2004 a 2008 provedlo NMS Celopopulační průzkum užívání psychotropních látek v ČR. Cílem bylo především zjistit trendy v užívání drog. Z výsledků mimo jiné vyplývá, že míra celoživotní prevalence vzrostla u všech dotazovaných druhů drog.

Tab.1 Srovnání míry prevalence užití návykových látek v populaci 15 - 64 let v letech 2004 a 2008, v %

	2004	2008
Jakákoliv nelegální droga	22,30	36,50
Konopné látky	20,60	34,30
Extáze	7,10	9,60
LSD	1,40	5,60
Lysohlávky, jiné přírodní halucinogeny	3,50	8,70
Amfetaminy	2,50	4,30
Opiáty	0,50	1,10
Kokain, crack	1,10	2,00

Zdroj: vlastní zpracování údajů z Výročních zpráv o stavu ve věcech drog v ČR z let 2001 – 2008, aktuálnější verze těchto údajů nebyla nalezena.

V rámci Celopopulační studie užívání psychotropních látek v ČR v r. 2008 bylo také zjištěno, že celoživotní prevalence užití konopných látek (marihuany, hašiše) mezi respondenty ve věku 15 – 64 let byla 34 % (nejvíce, a to 59 % ve věkové skupině 15 – 24 let; oproti r. 2004 došlo navýšení o 15 procentních bodů), prevalence užití v posledním roce byla 15,2 % (nejvíce, a to 37 %, ve věkové kategorii 15 – 24 let) a prevalence užití v posledním měsíci byla 8,5 % (nejvíce, a to 22 %, ve věkové kategorii 15 – 24 let) . (viz. výroční zpráva ÚvČR 2009, str.85)

Z respondentů, kteří konopnou látku užíli během posledního měsíce jich 57 % uvedlo užívání jedenkrát týdně, 9 % uvedlo užívání konopných látek denně nebo téměř denně. V posledních letech došlo v ČR k nárůstu tzv. rekreačního užívání drog. Toto rekreační či příležitostné užívání drog je rozšířeno zejména v prostředí noční zábavy a tanečních partií. Návštěvníci těchto akcí jsou převážně mladí lidé kolem dvaceti let. V roce 2000, 2003 a 2007 proběhla studie Tanec a drogy zaměřená na návštěvníky tanečních akcí. Při porovnání výsledků studie je patrný významný nárůst celoživotní prevalence užití všech vybraných návykových látek kromě heroinu.

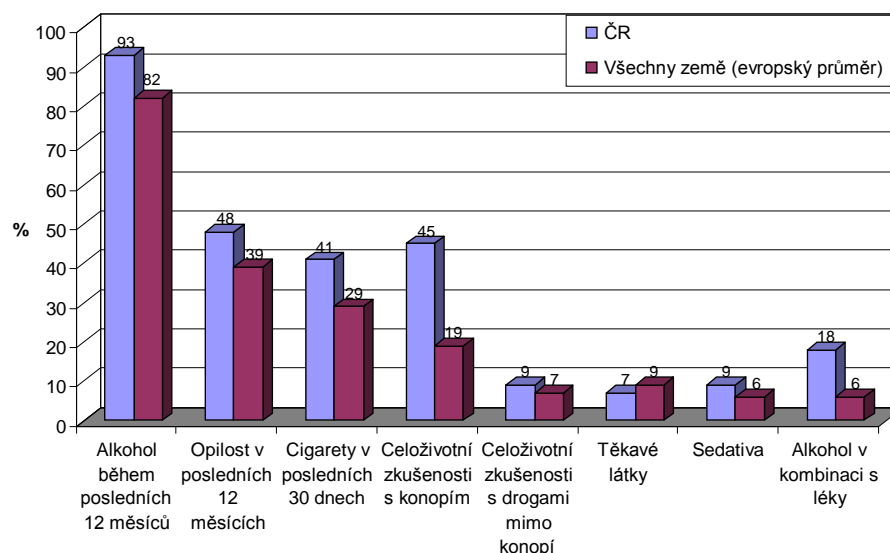
V roce 2003 a 2007 u nás opět proběhl mezinárodní školský průzkum mezi šestnáctiletými studenty v rámci výzkumu ESPAD. Jak je patrné z následující tabulky, která srovnává výsledky průzkumu z let 1995, 1999, 2003 a 2007, došlo k velkému nárůstu užívání konopných drog a extáze mezi mládeží, zároveň se však snížilo užívání drog se závažnějšími sociálními a zdravotními důsledky.

Tab.2 Výsledky průzkumu ESPAD z let 1995, 1999, 2003, 2007, v %

ESPAD	1995	1999	2003	2007
Konopné látky	21,80	34,60	43,60	45,10
Extáze	0,20	3,40	8,30	4,50
Halucinogeny	2,40	5,40	5,60	7,40
Stimulancia	1,80	5,30	4,20	3,50
Opiáty	1,70	4,30	2,40	méně než 2
Těkavé látky	7,60	7,20	9,00	7,00

Zdroj: vlastní zpracování údajů z Výročních zpráv o stavu ve věcech drog v ČR z let 2001 – 2008, aktuálnější verze těchto údajů nebyla nalezena.

V březnu 2009 byla publikována mezinárodní zpráva studie ESPAD z roku 2007. Z jejích výsledků je zřejmé, že v konzumaci většiny drog česká šestnáctiletá mládež převyšuje evropský průměr.

Obr.1 Srovnání vybraných ukazatelů za ČR s evropským průměrem ze studie ESPAD 2007, v %

Zdroj: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008, str. 18, aktuálnější verze těchto údajů nebyla nalezena.

Problémové užívání je podle definice Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogové závislosti (EMCDDA) užívání injekční a/nebo dlouhodobé či pravidelné užívání opiátů a/nebo amfetaminů a/nebo kokainu. Do definice nespádají uživatelé konopných drog a extáze. Počet problémových uživatelů drog je odhadován na základě dat z nízkoprahových programů. Dá se říci, že na rozdíl od rekreačních uživatelů a konzumentů konopných látek je počet problémových uživatelů celkem stabilní, mezi rokem 2001 a 2008 došlo dokonce ke snížení.

Počet úmrtí způsobených předávkováním nelegálními drogami se v zvyšoval ČR zejména po roce 2005. Nárůst byl zaznamenán zvláště u úmrtí způsobených psychotropními léky, kde mezi rokem 2001 a 2008 došlo k nárůstu o více než 100 %. Zvyšuje se také podíl pozitivních nálezů pervitinu a konopných drog u osob zemřelých při dopravních nehodách nebo na jejich následky. (viz.výroční zpráva ÚvČR 2009, str.57)

2. Návykové látky

Droga je obecné označení pro velice široký okruh psychotropních látek, či jiných návykových látek, jejichž užívání může vést k drogové závislosti. Pojmenování pochází z nizozemského slova *drog*, kde v doslovném překladu znamená žízeň. Droga funguje na chemickém principu, kdy pod vlivem některého z mnoha alkaloidů, např. nikotinu, dochází k modifikaci synaptického přenosu, což vyvolává „neobvyklé“ stavy pro danou situaci. (*www.odrogach.cz*)

2.1 Kategorie drog

Literatura uvádí celou řadu definic a pojmů, co je to droga. Samotné odlišné pojetí dává tomuto názvu různé významy. Původ slova droga vysvětluje Göhlert (2001, s. 18) převzetím z původního francouzského „*drogue*“, výrazem pro sušené, tedy živočišné nebo sušené suroviny, který se používal ve 14. století. Nožina (1997, s.9) se zmiňuje, že etymologicky slovo droga souvisí s nizozemským „*droog*“ – suchý, něco suchého. Termín „*drug*“ v anglicky mluvících zemích je označením pro lék. Definici, že droga je „jakákoliv látka, která po vpravení do živého organismu může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí“ formulovala v roce 1960 Světová zdravotnická organizace (WHO). Pro charakter této práce se budu držet pojetí J. Presla (1995, s.9), který říká, že drogu lze chápat jakoukoliv látku, ať již přírodní, nebo syntetickou, která naplňuje dva základní požadavky. Má tzv. psychotropní účinek, tj. nějakým způsobem ovlivňuje naše prožívání okolní reality, mění naše „vnitřní“ naladění. Za druhé, může vyvolat závislost. Drogy také můžeme členit podle různých kritérií. Společensky tolerované, tzn. že tato skupina nepatří mimo legislativní rámec, např. čaj, káva, alkohol, tabák a drogy společensky netolerované, jejichž distribuce jde mimo legislativní rámec, např. heroin, pervitin, LSD, kokain a další. Dalším členěním je členění podle míry rizik. Jedním z nejhlavnějších rizik, které souvisí s užíváním drog, je riziko vzniku možné závislosti. Ten je spojen s užíváním jakýchkoliv drog, tedy i s těmi společensky tolerovanými a zdánlivě neškodnými. Míra rizika vzniku závislosti je tedy mezníkem pro dělení na drogy s akceptovatelným, přijatelným rizikem a na drogy s rizikem nepřijatelným. Někdy bývá užíváno dělení na měkké a tvrdé drogy. Tomuto názvosloví se ve své práci chci vyhnout, protože více jak desetiletá každodenní práce s uživateli drog i s ostatní veřejností mě přesvědčuje o tom, že dochází u některých členů společnosti ke spojování slova „měkká“ s významem „neškodná, zanedbatelná“. Samotný název může vzbuzovat dojem, že u této kategorie

žádná rizika nehrozí. Pro první skupinu, tedy drogy s přijatelným rizikem možného vzniku závislosti, je charakteristické to, že drogy lze užívat v přijatelném intervale a v přijatelném množství, aniž by došlo k potenciální hrozbě vzniku závislosti. Do této skupiny patří především čaj, káva nebo konopné produkty. (Presl 1995, s.9-10)

Ve své práci se budu dále zaměřovat na stimulační drogy a na míru rizika vzniku závislosti.

2.2 Rozdělení a stručná charakteristika

Dle vymezení Světové zdravotnické organizace (WHO) je droga jakoukoliv látka (substance), která, je-li vpravena do živého organismu, může změnit jednu nebo více funkcí. Drogy dělíme na legální a nelegální. Užívání legálních drog společnost toleruje, jsou součástí našeho životního stylu i tradice. Jedná se o alkohol a tabákové výrobky, které většinou nejsou ve společnosti vnímány jako klasické drogy, i když rizika jejich užívání nejsou zanedbatelná. Nelegální drogy dělíme na měkké (lehké) a tvrdé (těžké). Riziko vzniku závislosti u tvrdých drog je obrovské a tyto drogy jsou společensky neakceptovatelné také proto, že při předávkování často hrozí smrt. Mládež ve věku 13-17 let patří do rizikové skupiny nejčastěji experimentujících jedinců s nelegálními drogami.

Dělení dle míry rizika závislosti:

- Měkké – káva, čaj (prakticky bez rizika), tabák, marihuana, hašiš, kokový čaj (relativně malé riziko);
- tvrdé – alkohol, lysohlávky, extáze, efedrin, kodein (střední riziko), kokain, pervitin, LSD (vysoké až střední riziko), toluen, heroin, morfin, durman, crack (vysoké riziko)

Dělení dle účinků na psychiku:

- Tlumivé látky (narkotika) – zpomalují psychomotorické tempo – malé dávky této drogy mají pouze zklidňující účinek, vyšší pak navodí spánek, kóma, až zástavu životních funkcí (benzodiazepin, barbituráty, alkohol, opiáty, těkavé látky).
- Psychomotorická stimulancia – tyto drogy zbaví jedince únavy, urychlí myšlenkové tempo, aktivují motoriku (pervitin, kokain).
- Halucinogeny – jedná se o drogy vyvolávající změny vnímání od pouhého zaostření až po stavy podobné schizofrenii (kanabis, LSD, psilocybin). (Kalina, 2008, s. 339-340).

- Narkotické látky – tyto vyvolávají pocit euforie, nadřazenosti, radosti a síly. Vedlejšími účinky jsou ospalost, zmatenost, ztráta citlivosti na bolest, neschopnost soustředit se (heroin, morfin, opium, kodein, metadon).
- Steroidy – látky užívané zejména sportovci k vývoji svalstva a tělových tkání, účelem je zlepšení výkonnosti a tělesného vzhledu. Vedlejšími účinky jsou otoky, vypadávání vlasů, hematomy, agresivita. (*Vykopalová 2002, s. 65-66*).

2.3 Stimulační drogy

Stimulační drogy, nebo též stimulanty či psychostimulancia jsou látky způsobující celkovou stimulaci a povzbuzení. Jejich účinkem je zvýšení výkonnosti a bdělosti, zlepšení nálady, potlačení únavy a také pocitu hladu a celkové zrychlení psychických procesů. Při intoxikaci se zvyšuje krevní tlak, zrychluje se tep, rozšíří se zornice. Po odeznění nastává tzv. dojezd, tedy pocit vyčerpání. (*www.drogy-info.cz*)

Užívání simulantů může vést poměrně rychle ke vzniku psychické závislosti, která se vyznačuje tzv. carvingem (dychtěním po látce, resp. po jejím účinku). Je důležité si uvědomit, že psychická závislost je v zásadě vážnějším následkem než závislost fyzická, protože zatímco fyzické závislosti je možné se zbavit relativně krátkodobým pobytem na detoxifikační jednotce, psychická závislost je důvodem relativně dlouhé léčby a handicapuje uživatele při jakémkoliv dalším užití látky, a to z terapeutických důvodů. (*Minařík 2003, s. 164*)

Podobně jako u opiátů dochází i u stimulačních látek ke vzniku tolerance a tedy nutnosti zvyšovat dávky. Při častém užívání dochází také ke změně psychiky, objevuje se tzv. „stíha“, neboli stav paranoidních představ, kdy pak nezřídka narkoman končí na psychiatrii. (*Presl 1995, s. 16-17*)

3. Metamfetamin

Běžně používané, neboli slangové názvy pro metamfetamin je pervitin, perník, péčko, piko, párnó.

3.1 Definice Metamfetaminu

Výzkum a výroba metamfetaminu byla zahájena v Německu po roce 1934; berlínská firma Temmler Werken roku 1937 patentovala originální metodu výroby (S)-metamfetaminu hydrogenací hydrochloridu 1-chloroefedrinu v alkoholu na platinovém katalyzátoru za mírně zvýšeného tlaku. V roce 1938 byl na německý trh uveden přípravek Pervitin Tabletten (3 mg metamfetaminium chloridu v tabletě); později přibyla i injekční léková forma: 2 ml ampule s obsahem 15 mg účinné látky. V průběhu druhé světové války metamfetamin rozdávali vojákům především japonští (např. pro piloty kamikadze) a němečtí velitelé (zejména pro jednotky SS). Pervitin brali i němečtí piloti, kteří v pozdější fázi války museli nalétat větší množství hodin než jejich protivníci (bylo jich totiž početně méně). Čokoláda s obsahem metamfetaminu byla známá ve dvou verzích, jako *Fliegerschokolade* pro piloty a jako *Panzerschokolade* pro posádky tanků. Podle historiků užíval na doporučení osobního lékaře Theodora Morella metamfetamin od roku 1942, pravděpodobně na terapii Parkinsonovy choroby, také Adolf Hitler. (Havlíček, S. *Výtah z obhájené rigorózní práce na FaF UK Hradec Králové 2009*)

Obr.2 Čokoláda s Pervitinem pro potlačení únavy podávána u pancéřových divizí Waffen SS.

Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/kewagi/3559054599/>

Název pervitin je německého původu. V 70. letech 20. století lidé z pražské drogové scény vynalezli způsob, jak pervitin vyrobit v domácím prostředí, tzv. českou cestou, která se toxikomany praktikuje v našich podmínkách dodnes. (www.drogy-info.cz)

Metamfetamin (pervitin) je v České republice nejvíce užívanou stimulační drogou. Jedná se o drogu syntetickou, která je vyráběna z prekursoru - efedrinu případně pseudoefedrinu. Výsledný produkt je ve formě krystalické látky bílé až nažloutlé barvy, kdy droga se aplikuje nitrožilně (intravenózně) nebo šňupáním takzvaných „lajn“.

Vzhledem k současnému čím dál těžšímu obstarávání efedrinu je v České republice metamfetamin vyráběn z pseudoefedrinu získávaného z volně dostupných léků, jako například Nurofen Stop Grip, Modafen, Paralen Plus nebo z léků prodávaných na lékařský předpis. K výrobě metamfetaminu je dále zapotřebí laboratorní sklo a další chemikálie jako jód, červený fosfor, kyselina fosforečná, kyselina solná. V našich podmínkách je v současné době nastolen trend, kdy kolem jednoho výrobce pervitinu – „vaříče“ je seskupena malá či středně velká skupina osob užívajících pervitin a takto vyrobený pervitin jednak konzumuje a jednak i distribuuje dalším uživatelům, ale zároveň má na starost obstarávání léků s pseudoefedrinem, tedy obchází lékárny a skupuje po malých množstvích tyto léky, které následně předá výrobcí, popřípadě mu je pomůže připravit pro výrobu. *„Mezi první uživatele pervitinu v Čechách se roku 1974 zařadila i známá rocková legenda Danny Horyna ze skupiny Vitacit.“* Dobře fungující skupina osob vyrábí v malých a mobilních laboratořích pouze malé množství drogy, které je skupinou spotřebováno za jeden až tři dny a proces nákupu léků, výroby drogy, distribuce a konzumace se opět opakuje. V takovýchto podmínkách je vyráběno vždy množství řádově v jednotkách či maximálně desítkách gramů pervitinu a je zaručená velmi dobrá reakce na poptávku z řad konzumentů.

Metamfetamin je užívaný šňupáním, intravenózně, ale setkal jsem se již s případem, kdy osoba léta užívající tuto drogu intravenózně si ji z důvodu problémů se žilami začala aplikovat peranálně.

U injekční aplikace účinek nastupuje téměř ihned a při užití šňupáním za zhruba 5 – 10 minut a trvá cca 8 – 10 hodin. Na tuto drogu se poměrně rychle vybudovává psychická závislost a tolerance. U pravidelných uživatelů se potřebná dávka k intoxikaci podstatně zvyšuje. Metamfetamin zvyšuje výkonnost celého organismu, způsobuje motorický neklid, zvyšuje krevní tlak a tep, odstraňuje zábrany, navozuje stereotypní chování, u osoby po užití ustupuje únava. Poté, co odezní účinek drogy, se dostavuje fáze

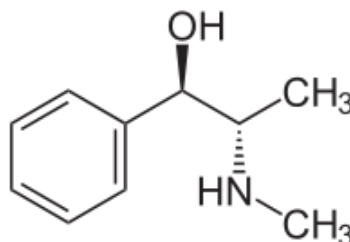
deprese s hlubokými pocity vyčerpání a celková skleslost. (*Kolektiv autorů občanského sdružení SANANIM, 2007, s. 166 – 167*)

„Jak jsem se dozvěděl a to díky odborným článkům, nebo dokumentárním filmům zaměřeným na uživatele pervitinu, tak ti kteří si několik dní bez odpočinku opakovaně aplikovali tuto látku poté dva až tři dny doslova prospali a to aby nabrali spánkový deficit. U pravidelných uživatelů pervitinu postupně většinou dochází k celkovému zchátrání organismu, čehož je důsledkem vedle užívání této látky i nedodržování pravidelného stravování a pitného režimu.“

3.2 Pervitin a jeho variace

Efedrin

Vstupním produktem k výrobě pervitinu je stimulační látka zvaná efedrin, kterou lze získat z různých léků nebo z chvojníku, rostliny žijící v jižních oblastech Slovenska a běžně pěstované v botanických zahradách. Po extrakci může být efedrin pomocí louhu, červeného fosforu a dalších chemikálií změněn na metamfetamin. Nelegální výrobci často využívají efedrinu odcizeného přímo z průmyslové výroby. Potřebné přísady a chemikálie je možné velice snadno získat a vybavení pro vaření se skládá z nejjednodušších pomůcek, jako teploměr či chladnička. Ke skutečné výrobě je však třeba dosáhnout určitých odborných znalostí a dovedností. Zdaleka ne všechno co je podle jednoduchých a lehce dosažitelných receptů vyrobeno, je skutečný čistý metamfetamin. Časté je zabarvení produktů do žluta nebo fialova, které svědčí o příměsích jódu či jiných látek, tedy o nedostatečném čištění nebo o tom, že konečného produktu nebylo dosaženo a nabízená látka je pouhým mezistupněm. A právě v tomto se nachází jedno z velkých nebezpečí současného ilegálního trhu s pervitinem. Hrozí totiž poškození organismu těmito nebezpečnými nečistými drogami. (*Presl 1994, s. 15 - 16*)

Obr.3 Efedrin

Zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/Efedrin>

Již koncem 19. století prováděl Nagai Nagayoshi v Japonsku výzkum tradiční čínské drogy Ma Huang (*Ephedra sinica*, Ephedraceae -Chvojník čínský, Chvojníkovité). Izolaci čistého efedrinu provedl roku 1885.

Česká republika patřila do roku 2004 mezi tři největší výrobce efedrinu na světě. Vyráběl se již ve Výzkumném ústavu antibiotik a biotransformací v Roztokách u Prahy. Následovníkem „penicilinky“ je podnik se zahraniční účastí ICN Česká republika, a.s., který je součástí nadnárodní společnosti ICN Pharmaceuticals, Inc. Výroba efedrinu probíhá ve dvou stupních. Na prvním se podílí speciální kvasinkový kmen druhu *Saccharomyces coreanus*. Druhým stupněm je katalyzovaná chemická reakce.

(Havlíček, S. Výtah z obhájené rigorózní práce na FaF UK Hradec Králové 2009)

Ephedra Sinica – Ma Huang (Chvojník čínský)

Doména : eukarvota (Eucaryota), Říše: rostliny (Plantae), Oddělení: nahosemenné (Gymnospermae), Třída: jehličnany (Pinopsida), Řád: liánovcovaté (Gnetales), Čeleď: chvojníkovité (Ephedraceae), Rod: chvojník (*Ephedra*). Štěpí se do 65 druhů. Mnou je vybrán (*Ephedra sinica*) Stapf. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Chvojn%C3%ADk>)

Jedná se o druh dřeviny. *Ephedra* neboli Chvojník pochází ze středomořských, středoasijských a východoasijských stepí. Dnes se vyskytuje i v jižních Andách, USA a Mexiku. Na Slovensku u Štúrova lze nalézt *Ephedra distachya* (Chvojník dvojklasý), v Čechách se s chvojníky setkáme vzácně v okrasných zahradách. Člověk je využíval od pradávna a to ve všech oblastech jejího výskytu. Čaje z chvojníků se používaly jako léky proti astmatu, alergiím, ale také jako diuretika pro celkové posílení organismu. Efedrin byl z chvojníku izolován roku 1855 a jeho kardiovaskulární účinky byly objeveny až roku 1930. Působí jako sympatomimetikum, kdy stahuje cévy, zvyšuje krevní tlak a zrychluje pulz. Při předávkování se projevuje rozšířením zorniček, pocením, bolestmi hlavy, bušením srdce, dýchacími obtížemi, svalovou slabostí, třesem, křečemi a zvracením. „V domácích podmínkách je extrahování alkaloidu z Chvojníku velmi složitý proces.“ Efedrin není v těle metabolizován, ledviny ho do 48 hodin vyloučí. V poslední době se používá pro výrobu dalších stimulačních látek, jako je například Pervitin. *(Vondřejš 2004/8, Vesmír 83)*

Obr.4 Ma Huang – rostlina ve fázi sušení

Zdroj: http://www.herbalfire.com/ma-huang-ephedra-sinica.html?products_id=122

Obr.5 Ma Huang – rostlina usušená, připravená k osevu, nebo extrahování alkaloidu

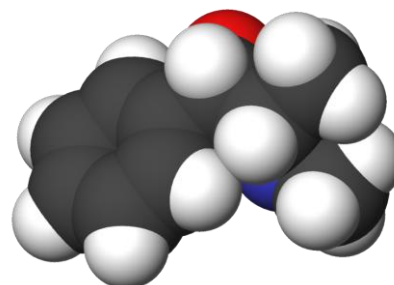
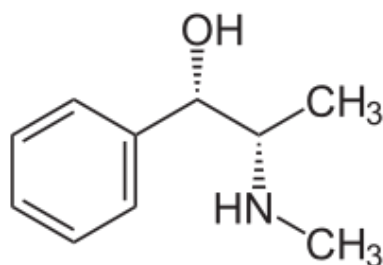
Zdroj: <http://www.austincc.edu/plants/ephedra.html>

Pseudoefedrin PSE

Je často označován jako PSE, jde se o sympatomimetický amin běžně používaný jako dekonescencium. Jedná se o soli pseudoefedrin-hydrochlorid a pseudoefedrin-sulfát, které jsou obsaženy v mnoha volně prodejných léčivých přípravcích a to buď samostatně, nebo v kombinaci s antihistaminiky, paracetamolem, ibuprofenem. V České republice jsou

preparáty s pseudoefedrinem řazeny do skupiny léků volně prodejných s omezením. (www.wikipedia.cz)

Zneužívání léčiv s obsahem pseudoefedrinu má od roku 2000 stoupající trend. Roční spotřeba pervitinu je Českým statistickým úřadem (ČSÚ) odhadována na cca 3,7 tuny. Pseudoefedrin je extrahován z volně prodejných léčivých přípravků obsahujících zákonem povolené množství 30 mg pseudoefedrinu v jednotce lékové formy (jmenovitě Modafen®, Paralen Plus®, Nurofen Stopgrip®). V posledních letech byla tato skupina léčivých přípravků rozšířena o Panadol Plus Grip®, Daleron® a Aspirin Complex®. (Havlíček, S. *Výtah z obhájené rigorózní práce na FaF UK Hradec Králové 2009*)

Obr.6 Pseudoefedrin

Obr.7 Pseudoefedrin – model

Zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/Pseudoephedrine?oldid=305860334>

Obr.8 Lilly Syrup No. 110, Ephedrine Sulphate, 1932, Lilly Inhalant No. 20, Ephedrine Compound, 1932, Swan-Myers Ephedrine Inhalant No. 66, ca. 1940

Zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:EphedrineInBottles.jpg>

3.3 Pervitin jako droga v Novojičínském regionu

Drogová scéna na Novojičínsku má v různých místech různá specifika. Nitrožilně a pernasálně se ale nejvíce užívá pervitin.

Nejrozšířenější drogou na Novojičínsku je stejně jako na mnoha jiných místech republiky marihuana. Uživatelé marihuany ale podle Víta Svozila, vedoucího terénního programu na Novojičínsku, nemají potřebu se vídat s terénními pracovníky. „Jsou to buď mladí lidé, nebo lidé středního věku, kteří nemají žádné společenské problémy a necítí na sobě žádné potíže. U klientů je v této lokalitě nejrozšířenější pervitin," uvedl Vít Svozil. Jednotlivá města podle něj vykazují rozdíly v užívání návykových látek. Například v Kopřivnici je více uživatelů opiátů, jako je heroin, nebo různých substitučních látek. Zajímavostí tohoto okresu je, že přes léto probíhá takzvaná opiová sezona, kdy uživatelé dojíždějí na maková pole, kde užívají surové opium. Z nezralého máku si aplikují opium přímo do žíly. Jsou z toho velké zdravotní problémy s žilami a podobně. Makových polí ale stejně jako uživatelů surového opia z makovic ubývá. *(Pavelek 2012)*

4. Hodnotový systém uživatelů návykových látek

Svůj vlastní hodnotový systém má každý člověk. Je jím ovlivněno jak jedinec pohlíží na sebe samého, tak má vliv i na jeho interakci s okolím.

Podle Colemana (Grác 1979) existují jisté zákonitosti duševní hygieny, které souvisí s hodnotovým systémem. Hodnotový systém by měl být konzistentní s celou osobností člověka. Člověk by měl svým hodnotám věřit. Hodnotový systém by měl mít též realistický základ a být do určité míry pružný. Aby se mohl přizpůsobit měnícím se podmínkám okolí jedince. Měl by také člověka dokázat uspokojit. (Grác 1979)

Hodnotová orientace je podle Brožíka (1985) „aktivní, není jen připraveností na čin, ale i zaměřenou činností, která vytyčuje cíl. (Brožík 1985, s. 240)

A také „hodnotová orientace je vrcholnou syntézou kognitivních, efektivních a činnostních komponentů. (Brožík 1985, s. 241)

Grác (1979) naproti tomu považuje hodnotovou orientaci za mechanismus, který má vliv na zrod hodnotového systému. Pod pojmem hodnotová orientace chápe obtížný proces vzniku hodnotového systému a jeho působení. Také se upozorňuje na to, že v psychologii se často nedělá rozdíl mezi pojmy hodnotový systém a hodnotová orientace. Mnohdy jsou tyto výrazy používány jako synonyma, s čímž Grác nesouhlasí. (Grác 1979)

4.1 Hodnoty a návykové látky

Spojitost mezi individuální hodnotovou orientací a rizikem vzniku závislosti je zřejmá. Týká se toho, jaké životní potřeby jedinec upřednostňuje. V této práci bylo využito dělení potřeb podle Maslowa. Ten je rozděluje na potřeby fyziologické, potřeby bezpečí, potřebu lásky a sounáležitosti, potřebu uznání, kognitivní potřeby, estetické potřeby a potřeby seberealizace. (Nakonečný 2003)

1. Fyziologické potřeby (potřeba potravy, tepla, vyměšování, odstranění bolesti atd.) zajišťují biologické přežití člověka jako organismu. Vyžadují přednostní uspokojení před dalšími.
2. Potřeby bezpečí se projevují uhýbáním před vším neznámým, neobvyklým, hrozivým a hledáním jistoty.
3. Potřeby sounáležitosti a lásky vedou k touze patřit někam a k někomu, být přijímán a milován (sem patří i vztah sexuální ve své lidské podobě).

4. Potřeby uznání: být druhými vážen, mít v jejich očích úspěch a na základě toho být i sám sebou kladně hodnocen – jinak řečeno: jde o úctu a sebeúctu.
5. Kognitivní potřeby: získávat poznatky nejen z praktických důvodů, ale pro poznání samo, a objevovat smysl, který pro člověka poznávaná skutečnost má.
6. Estetické potřeby: potřeba objevovat a vytvářet harmonii, řád a krásu.
7. Potřeby seberealizace: stát se tím, kým se člověk může a má stát, naplnit své možnosti duševního růstu a rozvoje. (*Maslow in: Řičan 2008, s. 187-188*)

Toto třídění se zřejmě nejlépe hodí pro vystihnoutí potřeb drogově závislých. Člověk vnímá nedostatek některé z těchto potřeb podle toho, jakou hodnotu mu připisuje. Potřeba získává na hodnotě i tím, jak dlouho se jí nedaří naplnit, má neustále vzrůstající tendenci, až její vnímání přesáhne oblast reality. Potom jsou zcela vytrženy z určitého životního kontextu. Lehce se mohou zařadit do pseudoreligiozního rámce, který zprostředkovává závislost, tvořena obvykle podobně postiženými jedinci. Vyučování kladným sociálním hodnotám je jedním ze zásadních prvků prevence vzniku drogové závislosti. (*Nakonečný 2003*)

4.2 Životní styl uživatelů návykových látek

Termín životní styl vyjadřuje spíše individuální optimální uspořádání životních forem do harmonického celku. Životní styl je charakterizován jako široký komplex činností a s nimi spjatých postojů, norem, hodnot, návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické – vystihují jeho osobitost. Životní styl každého jednotlivce je zasazen do širšího společenského kontextu, ovlivňuje ho historický vývoj, tradice, kulturní a ekonomická úroveň společnosti. (*Kraus 2008, s. 166-167*)

Znaky životního stylu:

Kognitivní hodnocení sebe samého a svého postavení ve světě – základním východiskem života každého jedince je jeho osobní životní filosofie.

Způsob prožívání – lidé se navzájem odlišují kvalitou a intenzitou prožitků, snaha potlačovat přirozené emoce může někdy vést až k poruchám zdraví.

Vztah k práci, odpočinku a pohybové aktivitě – nejtypičtější formou regenerace duševních sil je kompenzační seberealizace, za velmi důležitou považujeme dovednost účinně relaxovat.

Zvládání sociální interakce – pro člověka je důležité disponovat dostatečnou sociální sítí, která mu zaručuje pocit bezpečí a jíž může důvěřovat, ale zároveň by se neměl stávat citově závislým na jedné osobě a připravit se o svou citovou autonomii.

Ego úroveň – ke zvládnutí náročných životních úkolů musí být člověk dobře osobnostně vybaven. (*Žumárová in: Kraus 2008, s. 167*)

Podle povahy každodenních činností člověka odlišujeme:

Aktivita orientovaná na práci, profesi a přípravu na ni – vzdělávání, vstup do zaměstnání, adaptace na pracovní proces, stabilizace, profesní vzestup – kariéra atd. aktivity spojené s rodinou – vyhledávání partnera, zakládání vlastní rodiny, budování a rozvoj domácnosti, výchova potomků apod.

Aktivita v oblasti zájmů – vymezení osobních zájmů, jejich pěstování a rozvoj spojený s hledáním kompromisu se zájmy ostatních členů rodiny, odpočinek, zábava, relaxace.

Aktivita propojená se společenským životem – participace na společenském životě, zapojování se do společenských vztahů, rozšiřování okruhu společenských styků, zastávání pozic ve společenském a politickém životě.

Aktivita spojená s uspokojováním biologických a hygienických potřeb.

(*Kraus 2008, s. 168*)

5. Empirická část

5.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumné části této bakalářské práce je analyzovat formou případové studie vývoj užívání stimulačních látek v rámci Města Nový Jičín, ukázat možnosti přístupu sociální práce, mediace a probace k uživatelům metamfetaminu za účelem jejich maximální možné prevence, socializace, resocializace, integrace a inkluze. Zhodnotit vývoj této problematiky na území města od roku 1989 do současnosti a následně představit doporučení.

Hlavní výzkumná otázka je:

- *Jaký vývoj a proměny má užívání stimulačních látek na území Novojičínska?*

Dílčí výzkumné otázky:

- *Jaká je dynamika počtu uživatelů stimulačních návykových látek ve Městě Nový Jičín a okolí?*
- *Jaké jsou tendence u uživatelů stimulantů ve městě Nový Jičín k páčání trestné činnosti? O jakou se jedná věkovou a sociální skupinu? Jakou trestnou činnost převážně páchají?*
- *Jakým způsobem přistupují k této problematice orgány města (policie, neziskový sektor) a jiné zapojené subjekty?*

Pro výzkumné šetření své bakalářské práce jsem si zvolil kvalitativní metodologii výzkumu, metodu případové studie. Hlavními technikami sběru dat byly analýza dokumentů, rozhovor a pozorování.

Informace pro výzkumné šetření jsem získal ze spisů MP a PČR Nový Jičín, archívu dokumentace MěÚ Nový Jičín OSV, PMS ČR NJ, rozhovorem s pracovníky v sociálních službách, sociálním pracovníkem, strážníky Městské policie, kriminalisty, členy Justiční stráže ČR, probačními pracovníky a samotnými uživateli návykových látek. Dále také vlastním pozorováním při výkonu svého povolání. Po dobu výzkumu jsem si vedl terénní poznámky formou deníku.

Následující tabulka shrnuje výzkumné otázky, kterými jsem se ve své práci zabýval. Zároveň uvádím techniky sběru dat a respondenty, se kterými jsem v rámci výzkumu hovořil.

	Otázka	Respondenti	Techniky sběru dat
Dílčí výzkumná otázka č.1	Jaká je dynamika počtu uživatelů stimulačních návykových látky ve Městě Nový Jičín a okolí?	Úředníci OSV, strážníci Městské Policie, policisté PČR, pracovníci PMS ČR, Asistent Justiční stráže MVČR, metodici preventivních aktivit, pracovníci volného času a NNO. Osoba pravomocně odsouzená za §283 zákona č. 40/2009 Sb.	Rozhovor se všemi respondenty, zúčastněné pozorování v terénu. Analýza dokumentů. Vlastní poznámky.
Dílčí výzkumná otázka č.2	Jaké jsou tendence u uživatelů stimulantů ve městě Nový Jičín k páčání trestné činnosti? O jakou se jedná věkovou a sociální	Úředníci OSV, strážníci Městské Policie, policisté PČR, pracovníci PMS ČR, Asistent Justiční stráže MVČR,	Rozhovor se všemi respondenty, zúčastněné pozorování v terénu. Analýza dokumentů. Vlastní

	skupinu? Jakou trestnou činnost převážně páchají?	metodici preventivních aktivit, pracovníci volného času a NNO. Osoba pravomocně odsouzená za §283 zákona č. 40/2009 Sb.	poznámky.
Dílčí výzkumná otázka č.3	Jakým způsobem přistupují k této problematice orgány města (policie, neziskový sektor) a jiné zapojené subjekty?	Úředníci OSV, strážníci Městské Policie, policisté PČR, pracovníci PMS ČR, Asistent Justiční strážce MVČR, metodici preventivních aktivit, pracovníci volného času a NNO. Osoba pravomocně odsouzená za §283 zákona č. 40/2009 Sb.	Rozhovor se všemi respondenty, zúčastněné pozorování v terénu. Analýza dokumentů. Vlastní poznámky.

Následující tabulka shrnuje techniky sběru dat.

Analýza dokumentace institucí	6
Rozhovory se zaměstnanci MěÚ OSV	3
Rozhovor se strážníky Městské Policie a s pracovníky PČR, PMS ČR Nový Jičín, Justiční stráž MVČR	6
Rozhovory se zaměstnanci zařízení terénních sociálních služeb ze strany NNO	1
Osoba pravomocně odsouzená za §283 zákona č. 40/2009 Sb.	1
Metodici preventivních aktivit, pracovníci volného času	2
Pozorování	5

5.2 Použité metody a jejich charakteristika

Pro detailní studium jednoho nebo několika případů (jevů) uvádí (Švaříček, 2007) možnost využití výzkumné strategie případové studie.

Případová studie je:

Detailní studium jednoho, nebo několika případů. Tradičně je považována za jeden z možných způsobů, jak porozumět složitým sociálním jevům. (Švaříček, 2007)

Vybral jsem tyto techniky z důvodu optimálního sběru dat ve zkoumaném prostředí: rozhovor, zúčastněné pozorování.

Hlubkový rozhovor (*in-dephinterview*) je:

Nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek. Kvale (1996, s. 5-6) definuje hlubkový rozhovor jako metodu, „jejímž účelem je získat vylíčení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci významu popsanych jevů.“ (Švaříček, 2007)

Pomocí otevřených otázek může badatel porozumět pohledu jiných lidí, aniž by jejich pohled omezoval pomocí výběru položek v dotazníku. Hlubkový rozhovor umožňuje zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě, což je jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu. (Lofland, 1971, cit. podle Patton, 2002)

Zúčastněné pozorování (*participant observation*), přímé a strukturované je:

Dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu s cílem objevit a reprezentovat sociální život a proces. Je nutné účastnit se zkoumaného jevu v čase jeho průběhu. Odpověď hledáme na předem vymezené a určené jevy. (Švaříček, 2007)

Spojení pozorování a rozhovoru:

Metodu pozorování je vhodné spojit s rozhovory, neboť v kombinaci s rozhovorem si může badatel udělat komplexní obrázek o dané situaci. Obě metody se vzájemně prolínají. Z rozhovorů získáváme témata pro pozorování a pozorování dává hloubku a oporu pro otázky rozhovoru. (Švaříček, 2007)

Respondenti výzkumu:

Respondent A - Odbor sociálních věcí (Oddělení sociální), **Respondent B** - vedoucí oddělení (oddělení sociálně právní ochrany dětí Městský úřad Nový Jičín), **Respondent C** - vedoucí odboru sociálních věcí Městský úřad Nový Jičín, **Respondent D** - vedoucí Střediska volného času Fokus Nový Jičín (člen zastupitelstva města Nový Jičín), **Respondent E** - vedoucí Probační a mediační služba ČR NJ, **Respondent F** - zaměstnanec terénního poradenského programu na Novojičínsku (Renarkon), **Respondent G** - okresní metodik preventivních aktivit (PPP Nový Jičín - poradenství v oblasti zneužívání návykových látek), **Respondent H** - tiskový mluvčí (vrchní inspektor preventivně informačního oddělení okresního ředitelství PČR Nový Jičín), **Respondent I** - Justiční stráž MVČR (Okresní soud Nový Jičín – asistent), **Respondent J** - preventista a tiskový mluvčí MP Nový Jičín, **Respondent K** - strážník MP Nový Jičín (praxe 20let), **Respondent L** – osoba pravomocně odsouzena z § 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

5.3 Demografická charakteristika města Nový Jičín

Město Nový Jičín leží v severovýchodní části České republiky, Kraj Moravskoslezský. První písemná zpráva o městě pochází z roku 1313. Město je správním, hospodářským a kulturním centrem novojičínského okresu.

Jde o bývalé okresní město, které se od 1.1.2003 stalo obcí s rozšířenou působností. Nachází se v Moravskoslezském kraji, přibližně asi 34 km od krajského města Ostrava. Má devět katastrálních území s celkovou rozlohou 4471 ha. Na této rozloze žije cca. 23 202 obyvatel. Při posledním provedeném sčítání lidu, ze dne 26.3.2011 bylo zjištěno, že se na území města nachází několik obyvatel hlásících se k různé národnosti. Mezi nimi jsou: národnost Česká 14 526 obyvatel, národnost Moravská 1 862 obyvatel, národnost Slezská 17 obyvatel, národnost Slovenská 284 obyvatel, národnost Německá 17 obyvatel, národnost Polská 22 obyvatel, národnost Ukrajinská 9 obyvatel, národnost Vietnamská 46 obyvatel, národnost Romská 11 obyvatel (?), neuvedeno 5 593 obyvatel. Průměrný věk obyvatel je 38,8 let, kdy předproduktivní věk (0-14let) tvoří 15% obyvatel, produktivní věk (15-64let) tvoří 72,5% obyvatel a poproduktivní věk tvoří 12,5% obyvatel. Struktura činí 52,11% ženy a 47,89% muži. Město je složeno z částí Žilina, Straník, Bludovice, Kojetín, které jsou svým charakterem zastavěná venkovská sídla. Místní část Loučka je tvořena moderní vysokokapacitní sídlištní zástavbou z devadesátých let a zástavbou rodinných domů. Části jako jsou Žilina a Loučka tvoří městskou část souvisle zastavěného území, naopak Bludovice, Kojetín, Straník jsou od městské části odděleny nezastavěným územím. Nový Jičín jako město „baroka a renesance“ je znám především pravidelným čtvercovým náměstím s podloubím a historickým renesančním domem Stará pošta, Žerotínským zámekem a bohatou česko-německou historií. Sídlí zde také Muzeum Novojičínska. Město proslavil známý podnik Tonak (výroba klobouků, čepic a různých pokrývek hlavy).

Nový Jičín má bohatou historii (slavné osobnosti), velké kulturní zázemí (divadlo, kino, amfiteátr Skalky) a značné sportovní zázemí (hokej, kopaná, basketbal, TJ atd.). Je zde mnoho vzdělávacích institutů jako jsou základní školy, střední školy, učiliště, soukromá nadané a pro děti s nařízenou ústavní výchovou.

Systém vzdělávání a rekvalifikací dospělých ve městě zajišťuje Úřad práce, Lyrix centrum, s.r.o., Kvic apod. Město nabízí i mnoho volnočasových aktivit, které jsou zřízeny jak při sportovních klubech, školách tak i městským střediskem volného času Fokus.

Velkým problémem posledních let je ve městě stále přibývajících nezaměstnanost, kdy podíl nese zrušení výrobních podniků Philip Morris, Karnola, Strojtex a postupně upadající slavný podnik Tonak. Přibývajících nezaměstnanosti nepomohla ani ztráta

možnosti vybudování průmyslového centra, které bylo poté vybudováno v nedalekém městě Kopřivnice. Dle statistického údaje ÚP Nový Jičín ze dne 31.1.2013 dosáhla nezaměstnanost v okrese Nový Jičín 8%. Na ÚP je celkem evidováno 8 764 nezaměstnaných osob, z nichž je 593 absolventů, mladistvých a 1 058 osob se zdravotním postižením. Nezaměstnanost a vyrůstající generace zabydlených částí jako je Loučka, Máj a Dvořákova je dalším velkým problémem, který se odráží v nárůstu kriminality ve městě. K nárůstu kriminality v Novém Jičíně mnoho přispívá i zařízení výchovného ústavu pro mladistvé, které je umístěno v centru města, kdy místní obyvatelé musí sdílet vzájemné soužití s jeho klienty. Město podporuje velkou podnikatelskou sféru, kdy došlo otevření mnoha zábavných podniků jako jsou herny, kluby, diskotéky, restaurace, pivnice, které navštěvuje mládež a vyrůstající generace. Do těchto zařízení se za zábavou a poznáním sjíždí i lidé z okolních měst a obcí. Tento trend vnesl do města velmi rozšířené neoprávněné užívání tabákových výrobků, alkoholu, psychotropních a návykových látek a to hlavně mladistvými.

Na okraji města je vybudována lokalita tří budov holobytů, které převážně obydluje minoritní část obyvatel a vytváří tak romské etnikum. Tuto část navštěvuje i mnoho příbuzných, zde žijících obyvatel a vytváří se tak nepřehledná situace v migraci obyvatel. Nový Jičín jako město s rozšířenou působností nabízí velkou občanskou vybavenost, služby občanům a různé preventivní programy, semináře, přednášky, školení, vydávání publikací, článků, které jsou v kompetenci koordinátora prevence MěÚ Nový Jičín. Úřad města Nový Jičín má mnoho odborů mezi nimi je i Odbor sociálních věcí, kde je oddělení sociálně právní ochrany dětí, oddělení sociální (problematika bytová, rodinná, životní, koncepce prevence kriminality, komunitního plánování atd.). Ve městě je široká síť sociálních služeb, terénní, ambulantní a pobytové, které patří do tzv. neziskových organizací. Kancelář Probační a mediační služby ČR, se stará o osoby propuštěné z výkonu trestu, dohlíží na plnění alternativních trestů apod.

Jako bývalé okresní město má Nový Jičín nemocnici s poliklinikou, do které jsou rychlou záchrannou službou sváženi pacienti z okolních měst a obcí. Mnoho takových pacientů díky své špatné životní situaci, kdy jsou bez domova, práce tak i prostředků, zůstává po propuštění na území města a doplňují tak postupně narůstající skupinu bezdomovců, kteří mají také svůj podíl na narůstající kriminalitě.

5.4 Analýza dat a interpretace výsledků

Shrnutí dotazu č.1

Jaká je dynamika počtu uživatelů stimulačních návykových látky ve Městě Nový Jičín a okolí?

Respondent-A:

„S uživateli stimulačních látek se setkáváme relativně často“.

Z pohledu respondenta-A jde o problém, který je velmi častý. Bohužel tento fakt nelze doložit záznamy OSV, jelikož z důvodu omezené pravomoci nemá odbor k takovýmto údajům přístup. Kdežto respondent-B doplňuje:

„I děti s neukončenou povinou školní docházkou mají zkušenosti s návykovou látkou (zejména marihuana). Zaznamenali jsme i užívání návykových látek matkami nezletilých dětí. Samozřejmě z náplně naší práce vyplývá, že matky - uživatelky se ke své závislosti před orgánem SPOD nepřiznávají, protože má přirozeně strach, že by jí mohlo být odebráno dítě. Každopádně si myslím, že i v Novém Jičíně se dají drogy sehnat. Z neověřených informací víme, že jsou drogy rozšířeny mezi obyvateli výchovného ústavu“.

Což rozšiřuje naše zjištění, že problematika zasahuje téměř do všech druhů sociálních skupin. Ovšem poznání není opět statisticky podložené. Respondent-C se vyjádřil velmi stručně a při vyjádření byl značně opatrný:

„Uvádím, že i Nový Jičín patří k nižšímu průměru a dá se odhadnout mírně pozvolná tendence“.

Kdy potvrzuje naše zjištění jako u respondenta-D. Tento respondent pracuje výhradně s dětmi a mládeží v oblasti volného času. I když je pravidelným účastníkem preventivních programů, s cílovou skupinou dospělých nepřichází do kontaktu:

„Ano, to si myslím, že rozhodně ano“.

Respondent-E vychází ze zkušenosti s osobami vykonávajícími alternativní druhy trestu jako je VPP a z pozice mediátora mezi odsouzenými a jejich rodinami.

Odpověděl:

„Ano, jelikož uživatelů přibývá především mezi mládeží je nutné mít na paměti dopady minimální prevence, nezáměr rodiny, způsobený poměrně těžkým sociálním prostředím. Starost o materiální zabezpečení negativně potlačuje tradiční hodnoty rodiny a vztahy uvnitř rodiny. Následkem toho, především mladiství postrádají pocit sounáležitosti, zájem společné soužití, společné řešení problému. Chybí přirozené autority. Všechny tyto popsané hodnoty mladí lidé nalézají často v komunitách uživatelů návykových látek.“

Což doplňuje poznatky o důležité informace o nedostatečné prevenci, nezájmu blízkých osob a špatném sociálním prostředí. Respondent-F jen potvrzuje výše uvedené odpovědi. Pracovníkům NNO v oblasti terénních programů uživatelé omamných látek často sdělí osobnější informace než úředníkům:

„Myslím, že ano - tak jako všude jinde. V Novém Jičíně je to konkrétně dáno i nedostatkem pracovních příležitostí pro některé sorty lidí, nedostatkem možností, jak kvalitně trávit volný čas u lidí, kteří nejsou zrovna solventní, nedostatek erudovaných psychologů a psychiatrů. Pokud vím, snižuje se věk prvního užití drogy. Také jsem si všimla, že mezi lidmi, kteří se přijdou z drog léčit je z patnácti lidí max. třetina žen a zbytek mužů.“

Kdy dále poukazuje na společenskou problematiku s nezaměstnaností volnočasových možností. Musím podotknout, že interpretované informace vycházely z pozorování dotazovaného. Nikoliv ze statistických údajů. Respondent-G odpověděl:

„K této otázce se nemohu vyjádřit jako k celku, protože klientela, se kterou pracuji, jsou děti a mládež do 18let svého věku. U této kategorie je to odlišné, většinou se jedná o první pokusy a ne pravidelné užívání. U dětí okolo 13roku svého věku, tendence prvních pokusů a zjišťování co se týká užití návykové látky, klientů přibývá. U mládeže okolo 17 roku se tato tendence dostává do situace zjištění, že k užívání návykových látek je třeba mít patřičné finanční prostředky. Proto se tato mládež více přeměruje k pravidelné konzumaci alkoholických nápojů a tabákových výrobků“.

Vzhledem ke svému povolání se odpověď respondenta G omezuje pouze na klientelu, které se věnuje. Vykazuje zkušenost pouze s cílovou skupinou mladistvých. Názorově vycházel z pokladů ESPAD. Zkušenost s dospělými nepotvrdil a problematiku odhadoval. Na rozdíl od respondenta-H, který má teoreticky podložený náhled na problematiku, více než ostatní respondenti. Vychází z konkrétních statistických podkladů příslušné Expozitury PČR Moravskoslezského kraje:

„Přesný počet uživatelů, závislých osob a dealerů drog nelze objektivně posoudit, protože neexistují statistiky počtu těchto osob. Lze konstatovat, že v každém městě jsou řádově desítky velmi závislých osob a stovky běžných víkendových uživatelů. Velká část těchto osob se zpravidla může podílet i na distribuci. Vzhledem k tomu, že je tato trestná činnost latentní může být počet těchto osob daleko vyšší“.

Respondent-I vycházející pouze z pozorování při výkonu služby na Státním zastupitelství a u Okresního soudu uvedl:

„Jsem osobně přesvědčen, že uživatelů návykových látek přibývá. Z mého neinformovaného pohledu se jedná o uživatele kanabinoidů a stimulantů. Hlavně teda o pervitin“.

Svou odpovědí přímo specifikuje návykovou látku, která je nejběžnější na Novojičínsku. Názor je odpozorovaný, nikoliv fakticky doložitelný. Respondent-J přímo specifikoval věkové skupiny potencionálních uživatelů návykových látek:

„Dle mého názoru v Novém Jičíně přibývá uživatelů návykových látek. Jak mezi dětmi a mladistvými, tak mezi osobami, jenž jsou ve věku kolem 20 let“.

Respondent-K doplňuje a rozšiřuje odpověď respondenta J. Odpovědi těchto respondentů vycházejí z dlouhodobé praxe, při které se každodenně setkávají s cílovou skupinou výzkumu:

„U mladých lidí na Novojičínsku přibývá nejčastěji uživatelů jednoznačně alkoholu a tabáku. Nejčastějšími uživateli návykových látek ve městě Nový Jičín jsou žáci Základních škol a Středních škol mají nejčastěji zkušenost s užívání konopných drog,

rozpouštědla , sedativa atd. Významné místo zaujímá kombinace alkoholu a marihuany , případně hašiše. S těkavými látkami mají zkušenosti 12,3 % dívek z Novojičínska “.

Což nás vede ke zjištění, že nejvíce je uživatelů mezi mládeží a to alkoholických nápojů, tabákových výrobků, kdy tento trend vede k prvním zkušenostem a pokusům zkusit i jinou látku, jako je např. droga. Respondent-L ze své pozice nemohl konkrétně odpovědět:

„Nový Jičín je známý tím že procento uživatelů drog je vysoké, nicméně bydlel jsem vždy ve Valašském Meziříčí a tak nejsem schopen tuto konkrétní otázku relevantně posoudit.“

Shrnutí dotazu č.2

Jaké jsou tendence u uživatelů stimulantů ve městě Nový Jičín k páčání trestné činnosti? O jakou se jedná věkovou a sociální skupinu? Jakou trestnou činnost převážně páchají?

Respondent-A na základě dlouholetého působení ve vedení Novojičínského OSV na Městském úřadě v Novém Jičíně odpověděl:

„Lze jen těžko konstatovat, zda u klientů, s kterými se setkávám, je hlavním důvodem k páčání trestné činnosti právě návykovost na stimulačních látkách. Pokud jsou trestáni a následně odsouzeni, tak jsou to většinou za trestné činy, které nemají přímou souvislost s užíváním stimulačních látek. Avšak mám za to, že za pozadím a důvody, pro které se dopouštějí trestné činnosti se může skrývat právě užívání drog (nedostatek finančních prostředků - krádeže, výtržnictví, ublížení na zdraví apod..). Vzhledem k tomu, nemohu přesně specifikovat druhy trestné činnosti ani věkovou či sociální skupinu“.

Odpověď respondenta A vychází z nedostatku informací k dané problematice což je i u respondenta-B:

„To, že by uživatelé drog, v našem případě nezletilé děti, páchali pod vlivem drog trestnou činnost jsme nezaznamenali“.

Respondent-C ve své odpovědi vychází z informací, které zjistil z materiálů jiných orgánů:

„Tato otázka patří spíše orgánům činným v trestním řízení. Na můj přímý dotaz při jednání komise prevence kriminality mi odpověděli zástupci PČR takto: Přímo ve městě je míra v nižším pásmu průměru. V oblasti je největší v Kopřivnici. Nadprůměrný se ukázal v oblasti počet producentů návykových látek, jejichž podchycení je pro PČR prioritou a v okrese Nový Jičín bylo v posledním období několik velmi úspěšných zásahů“.

Což dokládá, že páchaní trestné činnosti na Novojičínsku v souvislosti s problematikou návykových látek je na nižším průměru. Na rozdíl od respondentů A až C respondent-D odpovídá odlišně:

„Pochopitelně s nárůstem lidí, kteří berou stimulační látky roste i tendence páchaní trestné činnosti. Dle mého názoru se jedná především o výtržnictví a vandalství. Konkrétně sprejerství, ničení veřejného majetku, shazování popelnic a sloupů veřejného osvětlení, rozbíjení odpadkových košů a laviček, dětských hřišť a sportovně relaxačních zón. Tuto trestnou činnost dle mého názoru páchají mladiství do 18, max. do 20 let“.

Tato odpověď nám plnohodnotně uvádí konkrétní situace a doplňuje, že problém trestné činnosti existuje. Respondent-E se nijak neliší od respondenta D a navíc přímo specifikuje trestnou činnost, kdy zjišťujeme, že k nezákonnému chování v souvislosti s užíváním návykových látek na Novojičínsku dochází:

„Uživatelé stimulantů páchají především majetkovou trestnou činnost. To souvisí především s cenovou nedostupností stimulantů a hlavní skupinou uživatelů - mladiství bez náležitého příjmu. Samozřejmě stoupá i násilná trestná činnost, to zejména následkem nekontrolovaného chování jedince po aplikování stimulantů.“

Odpověď respondenta-F už jen potvrzuje zjištění z odpovědí od respondentů D a E:

„Trestná činnost je logickým důsledkem vývoje v drogové kariéře každého uživatele. Nedá se ale říci, že by v určitém věku lidé páchali tu kterou trestnou činnost... Lze ale vysledovat, že v určitém stádiu vývoje drogové závislosti trestné činnosti přibývá

a přibývá samozřejmě i její závažnost. V konečném důsledku se už člověk nezastaví skoro před ničím. Trestná činnost začíná většinou drobnými krádežemi v rodině, doma a ve snaze patřit do té které kasty se člověk snaží zavděčit a sehnat... stane se tedy dealerem, krade v lékárnách, drogeriích, potravinách, později ho tato forma obstarávání požitků začne unavovat a začne vymýšlet podvody - např. krádež občanky a půjčka na toho, komu byla občanka ukradena, časté cesty stopem do vzdálených měst či zemí a další trestná činnost tam, kde je nikdo nezná, krádeže aut, nebo jejich vykrádání, krádeže kol, šperků, hodinek, elektropřístrojů a podobných zpeněžitelných předmětů a jejich prodej v zastavárnách.

Nezřídka se můžeme setkat i se seznamováním se prostřednictvím sociálních sítí a internetové seznamky a využívání důvěřivých osob, toužících po lásce (za účelem zajištění bydlení, financování, stravy apod. Dluhy některých toxikomaniů, kteří si bezuzdně berou půjčky od společností, ochotně nabízejících peníze nejsou výjimkou a v konečném důsledku sahají až do milionů. Při vymáhání půjčených peněz zpětně dochází k fyzickým potyčkám, nezřídka provázeným ublížením na zdraví, mafiánskými způsoby, jak si objednat něčí únos, výprask, ponižování, znásilňování, šikanování apod. I když léčba toxikomana je pro stát poměrně drahou záležitostí, věřím, že se pořád vyplatí investovat do léčby toxikomana, než unést důsledky jeho škod, které vytváří svou trestnou činností. problémem ve vší této problematice je i trestní zodpovědnost až od určitého věku, čehož jsou si ti, kdož patřičného věku zatím nedosáhli vědomi. Bud' pak páchají trestnou činností beze strachu, že se jim nemá co stát, nebo jsou k trestné činnosti používáni těmi, kteří by za ni mohli být potrestáni“.

Respondent-G nijak nepřispěl k našemu předešlému zjištění a to z důvodu jeho zaměření na určitou cílovou skupinu:

„Jak už jsem uvedl, klientela kterou se zabývám je mládež do 18let svého věku. Co se týká této sociální skupiny, jsou jedinci kteří k získání finančních prostředků, aby mohli uspokojit své potřeby, volí i způsob trestné činnosti. Jedná se převážně o drobnou majetkovou trestnou činnost (krádeže v obchodech)“.

Respondent-H ze své praxe potvrdil a přímo uvedl konkrétní informace:

„Negativní důsledky nealkoholové toxikomanie se promítají v trestněprávní rovině do několika oblastí a lze je zhruba rozdělit na delikty, v našich podmínkách se jedná:

- zaměřené na získání drog v souvislosti s abusem (nejčastěji trestné činy proti majetku)
- páchaní na drogově závislých (nejčastěji trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti)

Pro získání finančních prostředků na nákup drogy páchají uživatelé drog majetkovou trestnou činností vloupání do motorových vozidel, objektů firem, rekreačních chat, bytu a leasingových podvodů. Násilná trestná činnost je zastoupena méně početně, ale její důsledky bývají o to závažnější. Jsou zaznamenány nejen případy loupežných přepadení, ale i vražd a mravnostní trestná činnost včetně prostituce“.

Což opět potvrzuje, že problematika uživatelů návykových látek a případné jejich páchaní trestné činnosti na Novojičínsku je. Respondent-I nám nijak nedoplňuje naše zjištění, ale ani nevyvrací:

„Z pozice asistenta nemohu odhadnout, zda je páchaná trestná činnost v přímé souvislosti s užíváním omamných látek, ale za dobu své praxe u justiční stráže si myslím ano. Jde převážně o majetkovou trestnou činnost, kterou páchají osoby sociálně slabé a potřebné. Odporovaná hranice je cca 17-25 let“.

Názor respondenta-J se shoduje s uvedenými názory ostatních respondentů, kdy přispěl k doplnění a pojmenování dalších nezákonných činností:

„Ano, určitě se jedná o drobné krádeže. Mohlo by se jednat o děti a mládež ve věku 13-17 let, může se například jednat o žáky Výchovného ústavu pro mládež, děti ze sociálně slabých rodin, ale také dětí, kde jsou rodiče příliš zaměstnaní. Krádeže v obchodech, okrádání na ulici, okrádání příbuzných“.

Respondent-K ve své odpovědi přímo specifikuje jednotlivé trestné činy a dále vyčleňuje přímo skupiny potenciálních pachatelů trestné činnosti:

„V současné době se nejvíce dopouští této trestné činnosti krádeže, poškozování cizí věci, výtržnictví, vydírání, podvodu, loupeže, užívání cizí věci. Lidé se dopouštějí trestné činnosti v každém věku nejvíce však v mládí a v ranní dospělosti. Nejčastější věková hranice v trestné činnosti je 15 - 18 let. Největším problémem v Novém Jičíně je Výchovný ústav pro mládež. Jeho chovanci, kteří jsou uživateli stimulantů a dopouštějí se trestní činnosti v katastru Nového Jičína“.

U respondenta-L je odpověď obohacena o přímou osobní zkušenost s danou problematikou. Odsouzen za trestný čin výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedu na 3 roky do věznice s dozorem. Nástup do vazební věznice v Ostravě po 5-ti měsících zařazen do věznice Nové Sedlo a po uplynutí poloviny trestu jsem byl přeřazen do věznice Odolov na oddělení vězňů s dohledem:

„U uživatelů stimulačních i jiných látek je obecně velká tendence páchat trestnou činnost a to nejčastěji majetkovou (krádeže, loupeže a podvody) a to hlavně z těch důvodů, že potřebují peníze na drogy a zábavu. Uživatelé také často drogu sami buďto varí, nebo ji různě prodávají mezi sebou navzájem, čímž také páchají trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek. Za zmínku také stojí trestné činy které páchají pod vlivem návykových látek, jako řízení pod vlivem návykové látky, výtržnictví nebo napadání osob a podobně, což zase souvisí s jejich momentálním psychickým stavem. Uživatelé drog jsou zvláštní sociální skupinou, neboť se rekrutují ze všech sociálních skupin. Jsou to lidé bez domova, děti bohatých i chudých, lidé chodící běžně do práce i podnikatelé, herci a podobně. Většina z nich ale nakonec končí na ulici.“

Tato odpověď nám přímo ukazuje, že náš posuzovaný problém na Novojičínsku má tendenci se dále rozšiřovat a zasahovat do všech směrů různých sociálních skupin.

Shrnutí dotazu č.3

Jakým způsobem přistupují k této problematice orgány města (policie, neziskový sektor a jiné zapojené subjekty) ?

Respondent-A u své odpovědi použil pouze strohou informaci o činnosti jiného orgánu:

„Mám za to, že odbor sociálních věcí, navázal relativně dobrou spolupráci s organizací Renarkon, která poskytuje právě poradenství a terénní služby v oblasti závislosti na drogách“.

Což prozatím potvrzuje, že orgány města svou odpovědnost přenechávají jiné organizaci. Respondent-B svým názorem potvrdil odpověď respondenta A:

„V rámci činnosti MěÚ Nový Jičín je zřízena komise sociálně-právní ochrany dětí a tým pro mládež. Náplní práce obou je případně, pokud se vyskytne potřeba, i řešení drogové problematiky na území města“.

Dosavadní zjištění je takové, že orgány města Nový Jičín se příliš do hloubky nezabývají problematikou osob užívajících návykové látky a jejich případné páchaní trestné činnosti, kdy i odpověď respondenta-C toto zjištění potvrzuje:

„Město Nový Jičín podporuje RENARKON, o.p.s. v grantovém řízení (v roce 2013 Kč 50 tis.), a to při jeho terénních činnostech a bezúplatně pronajal i místnost pro poradenskou činnost v oblasti nealkoholových drog (středa a pátek). Na poradenskou činnost pak navazuje její síť odborných činností v MSK“.

V této odpovědi jsou pouze navíc doloženy informace o poskytované podpoře města jiné organizace. Respondent-D se nijak neliší od názorů předešlých respondentů, kdy doplňuje informaci o další podporované organizaci:

„Orgány města pravidelně aktualizují a vydávají obecně závazné vyhlášky, městská i státní policie monitoruje vytypované krizové lokace, navzájem spolupracují. V letošním roce byl v centru města otevřen nízkoprahové zařízení Bunkr“.

Doposud z uvedených odpovědí vyplývá, že se město Nový Jičín samostatně nezapojuje do případné prevence, která se týká problematiky návykových látek, ale vše řeší pouze okrajově, kdy v rámci legislativy se pouze snaží podporovat činnost, kterou by měly orgány města vykonávat i samostatně. Respondent-E odpověděl:

„Orgány města k uvedené problematice přistupují, lépe řečeno, snaží s přistupovat formou programů prevence kriminality. Prostředky takto vynaložené však nejsou dostačující, primární prevence formou například volnočasových aktivit, nebo nízkoprahových zařízení pro mládež je nedostačující. Policie přistupuje a zvyšuje intenzitu především formou operativních pátracích mechanismů, řešící především negativní dopady problematiky, prevence téměř chybí“.

Respondent E doplnil podstatnou informaci a to že Policie ČR se nezabývá prevencí, ale přistupuje k danému problému jen při negativních dopadech. Respondent-F se ze své osobní zkušenosti odlišuje od ostatních respondentů a to tím, že podrobněji rozebírá postoje jednotlivých orgánů města a Policie ČR, k problematice užívání a uživatelů návykových látek:

„Mou osobní zkušeností je formální přístup všech těchto institucí - chránit si záda, být z obliga, mít zápis o tom, že my jsme udělali co jsme mohli - ale je nám jedno, že v konečném důsledku to nepomůže. Myslím, že na straně sociálních pracovníků úřadů je jednak velký strach z toxikomanů, ale i velká neinformovanost o celé drogové problematice. Toxikomany většina lidí vnímá jako spodinu společnosti, které se každé štítí a bojí. Od tohoto přístupu se pak odvíjí i aktivity a reakce orgánů, odborů a úřadů. nemalým problémem je v tom všem to, že občan, který přijde na něco upozornit vlastně zůstává ve své situaci bezbranný protože se prostě čeká, až se něco stane... Drogově závislého nikdo nemůže přinutit k návštěvě psychiatra, pokud on sám nechce. teprve když někomu ublíží, orgány se jím začnou zabývat, apod. jako velmi ohrožující vidím i to, že lidé, kteří jsou u moci užívají svých finančních možností a aby v tom nemuseli být nijak omezováni, ubírají peníze všude tam, kde je napadne. Do drogových služeb proto proudí stále méně financí a pracovníci v drogových službách jsou už vlastně lidé, kteří až s vysokou kvalifikací, vykonávají svou práci za směšnou mzdu proto, že je práce naplňuje a baví. Nespravedlivé je i přerozdělování státních dotací, kdy středočeský kraj dostává někdy i třikrát větší dotace než např. severní Morava, přestože dotovaná zařízení poskytují naprosto stejný typ služeb... Orgány města i policie jsou navíc limitováni legislativou, která se v první řadě vždy zaměřuje na uspokojení potřeb toho kterého člověka a na obranu jeho osobních svobod a pak teprve na sociální spravedlnost. Vzpomínám si na dobu, kdy jsem pracovala jako sociální pracovníce, byla na šetření u holčičky, kde bylo hlášeno, že jí táta feťák zneužívá a matka k tomu mlčí. Holčička na všech vyšetřeních, které absolvovala mlčela, protože policistů se bála, že mají uniformy a doktorů a psychologů se bála, že mají bílé pláště.. Všechno mi povykládala a na panence i ukázala, co jí tatínek po příchodu domů dělá... Když jsem o tom podala zprávu, málem mne vyhodili z práce, že jsem porušila právo první a poslední výpovědi a že jsem dítě traumatizovala tím, že jsem ho nechala upadnout do znovuprožití situace. Více jsem do rodiny nesměla a dokonce mi tenkrát za to snížili osobní ohodnocení a dali podmínku

pro setrvání v práci. A takových případů, kdy jsem jako sociální pracovnice nemohla udělat to co je potřeba bych mohla podat celou knihu..... “

Respondent-G jako i u předešlých odpovědí nemá k dotazu dostatečné informace, což naše zjištění nijak nedoplňuje, ale ani nevyvrací:

„Jelikož jsme samostatné pedagogicko-psychologické zařízení, nemáme dostatečný přístup k informacím o činnosti orgánů města tak policie. Z vlastní zkušenosti vím, že ze strany orgánů města se v této otázce působí preventivně (besedy ve školských zařízeních). Dle mého názoru preventivního působení na děti a mládež je dostatek. Co tu ale chybí je osvěta a preventivní působení na rodiny jako celku“.

Ze strany respondenta G došlo k doplnění informace o nedostatečné osvětě a preventivního působení na sociální skupinu jako je například rodina potenciálního uživatele návykové látky. Respondent-H ve své odpovědi hájí postavení policie k danému problému:

„Policie je tu od toho, aby vymáhala dodržování práva a odhalovala pachatele trestných činů a, to i páchaných pod vlivem drog (nejčastěji se jedná o trestné činy a přestupky proti majetku, dále proti svobodě a lidské důstojnosti proti životu a zdraví). V oblasti primární prevence stále přetrvávají značné problémy, preventivní programy nevykazují dostatečnou efektivitu a postup jednotlivých resortů zastřešujících tuto problematiku není jednotný a jejich aktivity jsou mnohdy dvoukolejné. V souvislosti s realizací protidrogové prevence u PČR probíhají besedy, přednášky, výstavy, výtvarné či literární projekty. Preventivně informační skupina Nový Jičín provádí pro žáky a studenty novojičínských škol veškeré preventivní aktivity. Osobně podporuji jakýkoliv účinný preventivní prvek v boji proti drogám, jak legálních tak nelegálních“.

Což nám dokládá, že Policie ČR se prevencí příliš nezabývá, ale dle legislativy státu ČR pouze vymáhá dodržování práva, odhaluje trestné činy a jejich pachatele. Odpověď respondenta-I potvrzuje a doplňuje, že na území města Nový Jičín je prevence ze strany orgánů města a jiných organizací velmi okrajová a slabá:

„Jsem si vědom, že programy prevence poskytují občanská sdružení z oblasti NNO sektoru. Jsou zde strategické materiály města. Komunitní plán atd., ale z mého pohledu jsou programy prevence zcela nedostačující“.

Respondent-J se ve své odpovědi opírá o vlastní zkušenost v organizování prevence:

„V rámci prevence kriminality se konají besedy s dětmi a strážníky MP, aby se děti dozvěděly, jakou trestnou činnost děti páchají na území města, jaké jsou trendy, jak se mohou bránit, na koho se mohou obrátit atd.. Funguje zde systém včasné intervence. Na konci roku 2012 byl otevřen klub BUNKR (nízkoprahové centrum), pro děti, které by se toulaly po ulicích“.

Respondent-K se shoduje s respondentem J a to z důvodu zkušeností vyplývajících z jeho zaměstnání:

„V Novém Jičíně funguje systém včasné intervence. V roce 2012 byl v Novém Jičíně otevřen klub BUNKR (nízko prahové centrum) pro děti, které by se toulaly po ulici a které hledají pomoc ,radu, a komu se svěřit. Městská policie v Novém Jičíně a to někdy i Policie ČR v rámci prevence kriminality koná besedy jak na ZŠ tak i na Středních školách aby se dozvěděly jakou trestnou činnost děti páchají na území města Nového Jičína , jaké jsou trendy, jak se mohou bránit na koho se obrátit“.

Poslední dvě odpovědi nám dokládají, že se na prevenci k problematice užívání návykových látek a páchání trestné činnosti, podílí i městská policie ve spolupráci s Policií ČR. Dále nám dokládá, že se preventivní činnost zaměřuje pouze na určitou skupinu a je vykonávána pouze okrajově. Respondent-L odpovídal z vlastní přímé životní zkušenosti:

„Policie je v oblasti drog celkem nekompromisní a při jakémkoli zjištěném množství drogy ihned vyšetřuje a obviňuje konkrétní osoby. Problémem však je, že je velice složité proniknout mezi tuto skupinu lidí, protože drogově závislí lidé si často mezi sebou moc nevěří, navzájem se okrádají a navíc se spolu o drogách baví většinou až ve chvíli kdy jsou si jisti, že jsou oba uživatelé. Z toho vyplývá že policie jedná když má podezření nebo důkaz, jinak je však dost bezzubá...“

Svou odpovědí nám dal respondent L možnost nahlédnout do problematiky z druhé strany a dále nám dokládá, že policie ČR se opravdu příliš nezaobírá prevencí, ale hlavně vyšetřováním konkrétních dopadů.

ZÁVĚR

Téma, které jsem si zvolil pro svoji bakalářskou práci, je mi pro mou profesi velmi blízké. Již devatenáctým rokem pracuji jako strážník Městské policie Nový Jičín, kdy se po celou dobu praxe zabývám mládeží, jejich chováním, jednáním a zájmy. Dále se dílčím způsobem podílím na prevenci kriminality, která je prováděna ze strany městské policie jako orgánu města Nový Jičín, formou přednášek ve školství a neziskovém sektoru. Bakalářská práce má teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsem se věnoval historii vzniku návykových látek, počátky drogové problematiky v české společnosti, charakteristiku jednotlivých druhů návykových látek, rozbor metamfetaminu a hodnotový systém uživatelů.

V praktické části, což je i cílem mé bakalářské práce je kvalitativní výzkum zaměřený na problematiku užívání stimulačních látek v regionu Novojičínsko. Výzkum začíná seznámením s již uvedeným regionem, konkrétně městem Nový Jičín a směřuje ke zjištění informací, zda se drogová problematika rozšiřuje, o jakou skupinu uživatelů se jedná, či jaká návyková látka je v oblasti rozšířena.

V praktické části mého výzkumu se podařilo zjistit možné příčiny užívání návykových látek u mladistvých, adolescentů a dospělých. V důsledku například nedostatečného sociálního zázemí, tráví uživatelé návykových látek svůj volný čas bez jakékoliv kontroly uvnitř jiných sociálních skupin, než je rodina, kde dochází k prvotnímu kontaktu s návykovou látkou a možným následkem dalšího pravidelného užívání. Což je snadná cesta vypěstování si možné závislosti na tyto látky. Jeli u takové osoby již vypěstována závislost, vzniká tak zvýšená spotřeba návykové látky, což klade na uživatele vysoký finanční nárok. Tuto finanční zátěž není uživatel schopen kompenzovat z vlastního přísunu peněz, například v podobě kapesného, či dávky hmotné nouze a je nucen opatřovat si tyto prostředky jiným způsobem, jakým je ve většině případů trestná činnost. Počátky této trestné činnosti bývají zprvu méně závažné, jako je drobná majetková trestná činnost (krádeže), kdy postupem času přichází zjištění, že i tento zdroj je nedostačující a trestná činnost přerůstá ve vysoce závažnou jako je například násilná trestná činnost (loupež). Mnohdy se uživatelé uchylují i k patologickému chování, jakým je např. prostituce. Z šetření, které bylo hlavní náplní mého výzkumu vyplývá, že v regionu Novojičínska je nárůst osob užívajících návykové látky. Větší nárůst je patrný u mladistvých jedinců, kteří ztrácí zájem o mimoškolní aktivitu, jak se říká jsou bez zájmu, kdy postávají v hloučcích a kouří marihuanu. Mírnější vzestup je zaznamenán u uživatelů

látek metamfetaminového typu (PERVITIN). Co se týká města Nový Jičín, je situace podobná jako v jiných regionech ČR. Konkrétně ve městě Nový Jičín je to dáno nedostatkem pracovních příležitostí, nedostatkem možností, jak kvalitně trávit volný čas.

Velmi zajímavé je zjištění, že tam kde se vyskytují uživatelé a to i distributoři návykových látek, dochází k nárůstu problematiky trestné činnosti. Pro získání finančních prostředků na nákup této látky páchají uživatelé návykových látek majetkovou trestnou činností, vloupání do motorových vozidel, objektů firem, rekreačních chat a bytů. Co se týká násilné trestné činnosti, tak ta je zastoupena méně početně, ale její důsledky bývají o to závažnější. Jsou zaznamenány jak případy loupežných přepadení, vražd, mravnostní trestné činnosti a prostituce. Největší zastoupení pravidelných, nebo občasných uživatelů návykových látek jsou osoby ve věku 15-25 let. Další zajímavé zjištění je, že ve městě Nový Jičín se nejvíce na trestné činnosti podílejí chovanci Výchovného ústavu pro mládež. Ti jsou docela početnou skupinou uživatelů návykových látek, kdy pro jejich získání volí nejschůdnější cestu a tou je páchání trestné činnosti. Jejich trestná činnost je obsáhlá a to od drobných krádeží až po násilnou trestnou činnost.

Z hlediska přístupu orgánů města Nový Jičín a policie k tomuto problému, bylo zjištěno, že přístup je pouze preventivní (terciárně) a to ještě nedostačující. Prevence, na které se podílí městská policie jako orgán města a částečně i Policie ČR, je zaměřena pouze na děti a mládež, kdy se konají různé akce a besedy přímo ve školských zařízeních. Tato prevence je nedostačující a to z důvodu, že osvěta tohoto problému je zaměřena pouze jedním směrem a nesahá například do poučení sociálních skupin, jako je rodina apod. Ze strany Policie ČR a jiných státních složek je díky legislativě tato činnost omezena pouze na vymáhání a dodržování práva, či odhalování pachatelů trestné činnosti.

Doporučení vyplývající z výzkumu:

1. Posílení programů primární prevence v oblasti užívání návykových látek
2. Zanesení této problematiky do strategických materiálů města Nový Jičín a do Komunitního plánu sociálních služeb (sekce osoby ohrožené sociálním vyloučením)
3. Zvýšit podporu sociálních služeb terénního charakteru řešících problematiku užívání návykových látek
4. Snížit počet subjektů provozujících hazard a loterie na území Města Nový Jičín
5. Legislativní ukotvení vyšších trestů pro osoby níže postavené v hierarchii distribuce omamných látek a jedů

6. Zajištění dostatečného finančního krytí pro sociální služby zabývající touto problematikou a pro podporu podpůrných terapeutických programů
7. Vyšší spolupráce magistrátu s příslušnou expoziturou v oblasti statistik, prevence a poradenství
8. Rozšíření sítě vzdělávacích institucí nabízejících akreditované kurzovní vzdělání v této oblasti
9. Zajistit účinnější součinnost orgánů státní správy
10. Omezit dostupnost farmak s obsahem PSE (nižší obsah na předpis, vyšší na opiátový předpis)
11. Zapojení široké veřejnosti do řešení problematiky, na lokální úrovni
12. Součinnost preventivních a poradenských orgánů pracujících s rozdílnými věkovými skupinami (child a adult)
13. Podpora publikační a ediční činnosti v oblasti užívání návykových látek
14. Podpora zaměstnanosti v regionu
15. Podpora a rozvoj volnočasových aktivit pro děti a mládež
16. Zřízení pozice preventivy sociálních patologií v rámci Městské policie Nový Jičín

RESUME

Předložená diplomová práce je věnována zmapování problematiky užívání stimulačních drog a důsledky užívání na území Města Nový Jičín. Charakterizuje vývoj a proměny tohoto problému na území města od roku 1989.

Cílem bakalářské práce je zhodnotit problematiku užívání stimulačních drog a důsledky užívání na území Města Nový Jičín. Charakterizovat vývoj a proměny tohoto problému na území města od roku 1989. Dále dostupnost surovin, možnosti výroby, distribuce a odborné znalosti výrobců. Analyzovat materiály Městské Policie Nový Jičín, MěÚ NJ OSV, PMS ČR, PČR, Justiční strážce MV ČR, dále osob, které zkoumanou činnost samy prováděly, a nakonec byli pravomocně odsouzeni. Za pomoci pozorování a rozhovoru, předložit návrhy na dílčí opatření ke zlepšení pozice potlačení této nežádoucí problematiky na území města Nový Jičín.

Užívání návykových látek je dnes významným sociálně patologickým jevem se závažnými legislativními, sociálními a ekonomickými důsledky. Díky tomu se v poslední době stávají centrem pozornosti v oblasti sociálních patologií. Postavení uživatelů návykových látek je zcela jiné, než postavení rodinných příslušníků, osob poskytujících poradenství, krizovou intervenci, resocializaci atd.

Analýza zmiňovaných interních materiálů výše uvedených institucí a srovnání těchto informací s reakcemi dotazovaných respondentů přímo ukazuje na nelehkou situaci dnešních poskytovatelů sociálních služeb z NNO v oblasti prevence. Předložená doporučení reflektují zejména na město a orgány státní správy. Dále na chyby, jež by mohli udělat při nedostatku validních šetření v dané oblasti.

SUMMARY

This thesis analyses the issues of stimulant drugs usage and the consequences of their use in Nový Jičín. It characterises the development and changes of this problem in this town since 1989.

The aim of this thesis is to evaluate the issue of the stimulant drugs usage and the consequences of their use in Nový Jičín; to characterise development and changes of this issue in the town since 1989. Further, the availability of food, production possibility, distribution and producers' expertise, to analyze materials of the Town Police in Nový Jičín, the Municipal Office of Nový Jičín, Department of Social Affairs, Probation and Mediation Service of the Czech Republic, the Police of the Czech Republic, Judicial Guards of Home Office in the Czech Republic, Department of Correction, further, persons who carried out the research and in the end have been convicted. Using observation and interviews, to submit proposals for partial measures to improve the position to suppress this unwanted issue in the Nový Jičín town.

Drug use is nowadays a significant social pathological phenomenon with serious legislative, social and economical consequences. Due to this, this has recently become the centre of attention in the area of social pathologies. The position of drug users is very different from family members, people providing counselling, crisis intervention, social rehabilitation etc.

The analysis of the internal materials of the above mentioned institutions and comparison of this information with interviewed respondents' reactions indicate directly the uneasy situation of today's providers of social services from non-profit organizations in the area of prevention. The given recommendations reflect mainly on the town and the state authorities, further, on mistakes that they could make in the absence of valid investigations in the particular field.

POUŽITÉ ZDROJE

BARTOL, V. *Alamút*, Albatros, Praha, 2003.

BÉM, P. – KALINA, K. – RADIMECKÝ, J. Vývoj drogové scény a drogové politiky v České republice. In *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup I*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003.

BROŽÍK, V. *Hodnoty a významy*. 1. vyd. Bratislava: Pravda, 1984.

BÚTORA, M. *Mne sa to nemože stať: Sociologické kapitoly z alkoholizmu*. 1. vydání. Martin: Osveta, 1989. s. 334. ISBN 80-217-0076-9.

DAFTARY, F. *The Ismá'ilís. Their history and doctrines*, Cambridge University Press, 2007.

DAFTARY, F. *The Assassin legends*, I.B. Tauris, London, 2007.

ESCOHOTADO, A. Přeložil: JANDA, L. *Stručné dějiny drog*. 1. vydání. Praha: Volvox Globator, 2003. ISBN 80-7207-512-8.

GANERI, A. *Drogy: Od extáze k agonii*. 1. vyd. Praha: Amulet, 2001. s. 149. ISBN 80-86299-70-8.

GRÁC, J. *Pohlady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské ped. nakl., 1979.

GRÉGR, V. – KOUKAL, L. *Drogová scéna ve světě a v Evropě*. In *Česká republika ve světě drog: tematický sborník*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1995.

HAVLÍČEK, S. Výtah z obhájené rigorózní práce na FaF UK Hradec Králové 2009

HELLER, J. - PECINOVSKÁ, O. a kol. *Závislost známá neznámá*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1996. 168 s. ISBN 80-7169-277-8.

- HODGSON, M.G.S. *The secret order of Assassin*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2005.
- HODGSON, M.G.S. *Alamut*, in: *Encyclopedia of Islam*, Vol.1, E.J.Brill, Leiden, 1986, str. 353
- IQBAL, *Muhammad Sayyidna Hassan I. Sabbah*, Karachi, převzato z www.alamut.com/subj/ideologies/Alamut/iqbal_Sabbah.html
- JUROK, J. *Nový Jičín. Jiří Jurok*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 396 s. (Dějiny moravských měst). ISBN 978-80-7422-078-4.
- KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti 1 mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 319 s. ISBN 80-86734-05-6.
- KALINA, K. a kol. *Základy klinické adiktologie* 1.vyd. Praha: Grada, 2008, 392 s. ISBN 978-80-247-1411-0
- Kolektiv autorů občanského sdružení SANANIM. *Drogy: otázky a odpovědi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2.
- KOUKOLÍK, F. – DRTILOVÁ, Jana. *Zlo na každý den*. Praha: Galén, 2001. 390 s. ISBN 80-7262-088-6.
- KUDRLE, S. *Závislost na alkoholu a jiných látkách, návyky*. Plzeň: Doorway, 1993.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, 1. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 215. ISBN 978-80-7367-383-3.
- LEJČKOVÁ, P. a kol. *Srovnání užívání drog a jeho dopadů v krajích České republiky v roce 2002:situační analýza v širším demografickém a socioekonomickém kontextu*. Praha: Úřad vlády ČR, 2004. 96 s. ISBN 80-86734-14-5.
- LEWIS, B. *The Assassin. A radiál sect in islam*, Oxford university Press, New York, 1967

- MADLUNG, W. *Isma'ílja*, in: *Encyclopedia of Islam, Vol.4*, E.J.Brill, Leiden, 1996, str.203
- MINAŘÍK, J.: Stimulancia. In *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup 1*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003.
- NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia nakladatelství Akademie věd České republiky, 2003. s. 508 ISBN 80-200-0763-6.
- NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*, Praha: KLP ve spolupráci s nakladatelstvím Livingstone, 1997. s. 94. ISBN80- 85917- 36- X.
- ONDREJKOVIČ, P. – POLIAKOVÁ, E. *Protidrogová výchova*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1999. ISBN 80-224-0553-1.
- PAVELEK, I. - *Novojičínsko: převažuje pervitin*, 2012. Deník.cz.
<http://www.denik.cz/moravskoslezsky-kraj/v-okrese-funguji-varny-pervitinu-i-pestirny-konopi-20121205-voga.html> (11.12. 2012).
- POLO, M. *Milion, kniha I., kap. XXVIII, O jednom ukrutníku, jež slove Stařec*, Praha: Orbis, 1950
- PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 1. vydání. Praha: Vydal Maxdorf, 1995. 88 s. ISBN 80 – 85800-25-X.
- PRESL, Jiří. *Drogová závislost: může být ohroženo i Vaše dítě?*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 1994. 85 s. Medica: praktické rady lékaře; sv. 9. ISBN 80-85800-18-7.
- PRESL, J. *My, drogy a Evropa*. Praha: Medea Kultur, 2007.
- PRESL, J. *Současná situace a vývojové trendy v oblasti drogové problematiky v ČR*. In *Česká republika ve světě drog: tematický sborník*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1995
- RÄTSCH, Ch. *Konopí léčebný prostředek v dějinách lidstva*. Brno: Datel, 1994.

- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. 6. vyd. Praha: Grada, 2010 s. 208. ISBN 978-80-247-3133-9.
- SCHULTES, R.E. ; HOFMANN, A. *Rostliny bohů*. 1.vyd. Praha: Volvox globator a Mat' a, 1996, ISBN 80-7207-007-X
- ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- URBAN, E. *Toxikománie*. Praha: Avicenum, 1973. s. 294. ISBN 978-80-7367-406-9.
- VITEBSKY, P.: *Svět šamanů : Magie. Tradice. Současnost. Piers Vitebsky ; [Z angl. orig. přel. J. Hegner, B. Šnajder]*. 1. vyd. Praha : Knižní klub, 1996. Vydáno ve spolupř. s nakl. Praha. ISBN 80-7176-303-9.
- Viz. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2001*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2002.
- Viz. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2002*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003.
- Viz. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009.
- VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti* 1.vyd. Olomouc: UP, 2002, 154 s. ISBN 80-244-0337-4.
- WILLEY, P. *The Castles of the Assassin*, George G. Harrap and Co.LTD, London, 1963
- ZEZULČÍK, J. *Nový Jičín. Jaroslav Zezulčík ; Fot. Ladislav Šmitke*. Ostrava : Repronis, 1999. 110 s. ISBN 80-86122-47-6.

Časopisy:

VONDREJS, V. Přírodovědecký časopis Vesmír, Vesmír, spol.sr.o., ISSN 1214-4029,
Praha 1, 2004/8

Internetové zdroje:

<http://www.sananim.cz>

<http://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/protidrogova-politika-72746/>

<http://www.drogy->

[info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/stimulancia/stimulancia_podrobne](http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/stimulancia/stimulancia_podrobne)

<http://www.drogy->

[info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/stimulancia/pervitin_metamfetamin](http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/stimulancia/pervitin_metamfetamin)

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?oldid=7575351>

<http://www.odrogach.cz>

<http://www.flickr.com/photos/kewagi/3559054599/>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Pseudoephedrine?oldid=305860334>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Efedrin>

<http://www.picsearch.com/Ephedra-pictures.html>

http://www.herbalfire.com/ma-huang-ephedra-sinica.html?products_id=122

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:EphedrineInBottles.jpg>